

**UNIVERZITA KONŠTANTÍNA FILOZOFA V NITRE
FAKULTA SOCIÁLNYCH VIED A ZDRAVOTNÍCTVA**

DIPLOMOVÁ PRÁCA

2012

Bc. Miriam Sečányová

**UNIVERZITA KONŠTANTÍNA FILOZOFA V NITRE
FAKULTA SOCIÁLNYCH VIED A ZDRAVOTNÍCTVA**

HISTÓRIA VZDELÁVANIA V PÔRODNEJ ASISTENCII

Diplomová práca

Študijný program: Ošetrovatel'stvo

Školiace pracovisko: Katedra ošetrovatel'stva

Školiteľ: PhDr. Melanie Beťková, PhD.

Nitra 2012

Bc. Miriam Sečányová

82385

Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre
Fakulta sociálnych vied a zdravotníctva

ZADANIE ZÁVEREČNEJ PRÁCE

Meno a priezvisko študenta: Bc. Miriam Sečányová
Študijný program: ošetrovateľstvo (Jednoodborové štúdium, magisterský II. st.,
externá forma)
Študijný odbor: 7.4.1 ošetrovateľstvo
Typ záverečnej práce: Diplomová práca
Jazyk záverečnej práce: slovenský

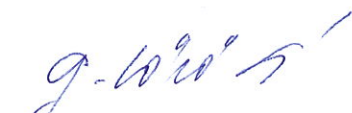
Názov: História vzdelávania v pôrodnej asistencii

Anotácia: Zmapovať vývoj vzdelávania v rámci gynekologického ošetrovateľstva a starostlivosti o ženu. Porovnať jednotlivé študijné plány a kompetencie pôrodnej asistentky, ženskej sestry v minulosti a v súčasnosti.

Školiteľ: PhDr. Melanie Beťková, PhD.
Oponent: PhDr. Alica Slamková, PhD.
Katedra: KO - Katedra ošetrovateľstva
Vedúci katedry: Doc. PhDr. Gabriela Vörösová, PhD.

Dátum zadania: 27.09.2010

Dátum schválenia: 29.09.2010

Doc. PhDr. Gabriela Vörösová, PhD.
vedúci/a katedry

Ďakujem mojej školiteľke práce

PhDr. Melanii Beťkovej, PhD.

za cenné rady, odborné usmernenie, podporu a pomoc, ktorú mi poskytla pri vypracovaní
diplomovej práce a mojim najbližším za psychickú podporu počas štúdia.

ABSTRAKT

SEČÁNYOVÁ, Miriam: *História vzdelávania v pôrodnej asistencii*. [Diplomová práca] – Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, Fakulta sociálnych vied a zdravotníctva; Katedra ošetrovateľstva. - Školiteľ: PhDr. Melanie Beťková, PhD. Stupeň odbornej kvalifikácie: Magister (Mgr.). – Nitra : FSVaZ, 2012. 65 s.

Diplomová práca sa zaoberá históriou vzdelávania v pôrodnej asistencii. Práca má teoreticko – empirický charakter. Teoretická časť je obsiahnutá v troch kapitolách. V prvej kapitole sa autorka zaoberá počiatkami pôrodnej asistencie, jej najstaršími písomnými zmienkami a vzdelávaním na Slovensku do dvadsiateho storočia. V druhej kapitole opisuje súčasný stav vzdelávania pôrodných asistentiek a koncepciu pôrodnej asistencie. V tretej kapitole sa autorka venuje kompetenciám pôrodných asistentiek. Praktická časť obsahuje ciele práce, výskumné otázky, metódy a výsledky prieskumu. Hlavným cieľom autorky bolo zistiť, ako sa menilo vzdelávanie pôrodných asistentiek. Ako výskumnú metódu autorka použila metódu porovnávania jednotlivých študijných plánov a pološtruktúrovaný rozhovor s pôrodnými asistentkami. Získané údaje kvalitatívne spracovala. V závere zhodnotila dosiahnuté výsledky, ciele a predložila odporúčania pre prax. Z porovnávania študijných plánov autorka zistila, že bakalárska forma štúdia poskytuje budúcim pôrodným asistentkám kvalitné vzdelanie. Štúdium obsahuje viac hodín praktického vyučovania a teoretická časť má viac medicínskych predmetov. V odporúčaníach pre prax autorka upriamila pozornosť na podporu postgraduálneho vzdelávania pôrodných asistentiek, návratu pôrodných asistentiek do terénu a neposlednom rade podporu pôrodných asistentiek pri využívaní svojich kompetencií.

Kľúčové slová:

História. Vzdelávanie. Pôrodné asistentky. Kompetencie.

ABSTRACT

SEČÁNYOVÁ, Miriam: *The History of Education in Midwifery*. [Thesis] – Constantine the Philosopher University in Nitra, Faculty of Social Sciences and Health Care; Department of Nursing. - Tutor: PhDr. Melanie Beřková, PhD. Master of degree: Graduate (MA.). – Nitra : FSVaZ, 2012. 65 p.

The Thesis deals with the history of education in midwifery. The work has the theoretical – empirical character. The theoretical part consists of three chapters. The first chapter deals with the beginnings of midwifery, the oldest written reference and education in Slovakia until the 20th century. The second chapter describes the current state of training of midwives and midwifery concept. In the third chapter the author addresses the competencies of midwives. The practical part consist of the aims of the study, research questions, methods and results of the survey. The author's main objective was to identify how varied training of midwives varied. As a research method the author used the method of comparing individual study plans and interviews with midwives. The data have been quality processing. In conclusion, the author assess the achievements, goals, and submit recommendations for practice. Using comparison method of curriculum author found that the bachelor's study provides a form of quality education to the future midwives. The study contains several hours of practical training and theoretical part has more medical subjects. In the recommendations for practice, author drew attention to the promotion of postgraduate of midwives, midwives back into the ground and not least the support of midwives in the use of their competence.

Key words:

History. Education. Midwives. Competence.

OBSAH

ÚVOD	7
1 POČIATKY PÔRODNEJ ASISTENCIE	8
1.1 Najstaršie písomné zmienky	8
1.2 Počiatky vzdelávania babíc na Slovensku	9
1.3 Vzdelávanie pôrodných babíc v prvej polovici 20. storočia	12
1.4 Vzdelávanie pôrodných babíc v druhej polovici 20. storočia	15
2 SÚČASNÝ STAV VZDELÁVANIA PÔRODNÝCH ASISTENTIEK	21
2.1 Bakalárska forma štúdia	21
2.2 Magisterská forma štúdia	26
2.3 Postgraduálne vzdelávanie pôrodných asistentiek	27
2.4 Koncepcia pôrodnej asistencie	28
3 KOMPETENCIE PÔRODNÝCH ASISTENTIEK	30
4 PRIESKUM HISTÓRIE VZDELÁVANIA V PÔRODNEJ ASISTENCII	33
4.1 Ciele prieskumu	33
4.2 Metódy prieskumu	34
5 VÝSLEDKY	36
5.1 Prezentácia študijných plánov	36
5.2 Rozhovor s pôrodnými asistentkami	43
6 DISKUSIA	51
6.1 Interpretácia výsledkov	52
6.2 Porovnávanie výsledkov s inými autormi	57
ZÁVER	59
ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ZDROJOV	61

*„Asistencia pri zrode nového života
je a vždy bude najkrajším pracovným
aj osobným zážitkom pôrodnej asistentky.“*

Adriana Kolářiková

ÚVOD

Pôrodná asistencia je stará ako ľudstvo samo. Ľudia od nepamäti prichádzali na svet. Pôrodné asistentky už v minulosti pomáhali pri narodení sa, privádzali jednu generáciu za druhou. Aj myšlienka Dr. Kolářikovej poukazuje nato že, asistovať pri zrode nového života je iste najkrajším zážitkom každej pôrodnej asistentky. Aby sa starostlivosť o ženy - rodičky stále zlepšovala, je potrebné neustále sa vzdelávať a zdokonaľovať vo svojom povolání. Najprv sa toto povolanie dedilo z generácie na generáciu a pôrodné babice sa učili od starších skúsenejších kolegyň. Vzdelávanie pôrodných asistentiek prešlo počas niekoľkých desaťročí mnohými zmenami. Postupne vznikali školy, ktoré boli určené pre pôrodné babice, neskôr pôrodné asistentky. Postupne sa začala zdokonaľovať aj výučba tohto krásneho povolania a dostala sa až na úroveň vysokoškolského vzdelávania.

V teoretická časť práce pozostáva z troch na seba nadväzujúcich kapitol. V prvej kapitole sme sa venovali počiatkom pôrodnej asistencie, jej prvými písomnými zmienkami a vzdelávaním pôrodných asistentiek v dvadsiatom storočí. Druhá kapitola opisuje súčasný stav vzdelávania a koncepciu pôrodnej asistencie. Tretia kapitola popisuje kompetencie pôrodných asistentiek.

Za cieľ práce sme si zvolili zmapovanie vývoja vzdelávania pôrodných asistentiek. V troch čiastkových cieľoch sme zisťovali rozdiely medzi jednotlivými študijnými plánmi v súvislosti od druhu vzdelávania, rozdiely zamerané na predmety v praktickej časti a v teoretickej časti vzdelávania pôrodnej asistencie, zisťovali a porovnávali kompetencie pôrodných asistentiek v minulosti a v súčasnosti.

V praktickej časti na dosiahnutie cieľa sme použili metódu porovnávaní jednotlivých študijných plánov a pološtruktúrovaný rozhovor s pôrodnými asistentkami. Získané údaje sme kvalitatívne spracovali.

Výsledky prieskumu sme interpretovali pomocou kvalitatívnej analýzy.

1 POČIATKY PÔRODNEJ ASISTENCIE

„Pôrodná asistancia je odbor, ktorý sa zaoberá zdravotnou starostlivosťou o matku a dieťa a o reprodukčné zdravie ženskej populácie“ (Eliašová, 2008, s. 26).

„Babictvo“ patrí k najstarším odborom v ošetrovateľskej starostlivosti, ktorý nemožno oddeliť od vývoja medicíny a ošetrovateľstva.

1.1 Najstaršie písomné zmienky

Korene pôrodnej asistencie sú staršie ako písomné zmienky. Prvé písomné záznamy sa nachádzali už v stredoveku (Simočková, 2005). Chvíle narodenia boli od nepamäti v rukách skúsených i menej skúsených žien. Ich činnosť sa spočiatku opierala o vlastnú skúsenosť, i o poznatky podané medzi generáciami. Postupne tak vznikalo nové povolanie určené predovšetkým ženám (Vránová, 2007). Pri pôrode pomáhali hlavne skúsené ženy, ktoré už samy boli matkami. Podľa záznamov k najstarším babiciam patrila **Sefora a Fua**. Muži pri pôrode neboli vítaní. Tí sa pôrodníctvom zaoberali iba teoreticky (Simočková, 2005).

Spočiatku pôrodná prax vôbec nebola podmienená vzdelaním. O ženy pri pôrode sa starali pôrodné babice. Boli to jednoduché ženy z ľudu, ktoré si osvojovali pôrodnú prax od starších babíc. Starali sa o rodičku počas pôrodu aj po ňom (Vašinová, Pilková, 2008).

Ako uvádza Vránová (2007), vzdelanie babíc dlho záležalo len na ich vôli. Učili sa väčšinou asistovaním starším a skúsenejším kolegyniam. Výučba žien, ktoré sa pripravovali na profesiu pôrodnej asistentky bola a je ovplyvňovaná mnohými spoločenskými vplyvmi (náboženstvom, kultúrou, politikou, rozvojom medicíny a mnohými ďalšími). K najstarším záznamom o pôrode patrí egyptský papyrus zaoberajúci sa aj medicínskou problematikou. Na Kahunskom papyruse sú zaznamenané poznatky o ženských ochoreniach, Ebersov papyrus opisuje tehotnosť, pôrod, sterilitu a meranie novorodenca. V Aténach sa hovorilo o umení babíc. Toto povolanie sa vysoko vážilo a vykonávali ho výlučne ženy. Najstaršia príručka pre pôrodné babice pochádza zo staroveku, ktorej autorom je Herofilus z Alexandrie. Tá sa však nezachovala. Významný antický lekár **Galenos** už počas štúdia napísal tiež akúsi „príručku“ pre pôrodné babice

(Fillová, Fedáková, Zamboriová, 2008). „*Pôrodné babice radili ženám počas tehotenstva, pomáhali pri pôrode a okrem toho mali aj vedomosti o liekoch potláčajúcich i vyvolávajúcich pôrodné bolesti*“ (Fillová, Fedáková, Zamboriová, 2008, s. 28). Veľký význam do pôrodnictva priniesol **grécky lekár Soranus** už v druhom storočí. Soranus bol nazývaný otcom pôrodnictva (Leifer 2004).

Od ženy, ktorá sa chcela stať pôrodnou babicom vyžadoval dobrú pamäť, mravnosť, zdravé zmysly, silnú konštitúciu, dlhé a jemné prsty. Musela byť skúsená a vzdelaná v lekárskom umení. Musela mať za sebou vlastné pôrody, nemohla byť poverčivá. Musela dbať na to, aby jej ruky zostali mäkké, nemohla vykonávať práce z ktorých by jej stvrdli (Simočková, 2005).

Vránová (2007) spomína Soranusovo rozsiahle dielo **De arte obstetrica morbisque mulierum** (O umení pôrodníckom a chorobách ženských), ktoré patrilo storočia k základným dielam v tomto odbore. Kniha je považovaná za jednu z najlepších antických diel praktickej gynekológie. Hlbší záujem o pôrodnictvo možno badať až v renesancii. V roku 1513 vyšla prvá učebnica pre pôrodné baby „ **Ružová záhrada pre tehotné a pôrodné babice**“, ktorej autorom bol E. Rosslin (Aschenschwandtnerová, 1996). Kniha bola veľmi rozšírená a obľúbená. Aj keď po odbornej strane nebola na vysokej úrovni, jej hodnota spočívala v tom, že bola písaná v ľudovej forme a mohli jej rozumieť aj pôrodné baby. Dielo čerpá z gréckych i rímskych prameňov, hlavne zo Soranusa (Vránová, 2007). Vránová (2007) uvádza **Hotel Dieu**, ako najstaršiu francúzsku nemocnicu. V roku 1630 tu vzniklo prvé pôrodnické oddelenie, ktoré viedla vrchná babica. K oddeleniu patrila aj škola pre pôrodné babice. Základy pôrodnictva vo svojej knihe popísal Francois Mauriceau (Šagát a kol., 2004). Tu študovali pôrodné babice a mali vysvetlený pôrodný proces. Získavali základné znalosti z anatómie. „*Tu sa rodila pôrodnická veda a odtiaľto sa šírila do celej Európy*“ (Vránová, 2007, s. 21).

1.2. Počiatky vzdelávania babíc na Slovensku

Ošetrovateľskú a zdravotnú starostlivosť na Slovensku ovplyvnilo kresťanstvo. Od roku 863 sa rozvíjalo kláštorné liečiteľstvo a zriaďovali sa prvé nemocnice pre chorých. Napriek tomu sa rodiace ženy aj naďalej ošetrovali doma (Adamcová, 2001).

O starostlivosti pri pôrodoch u starých Slovanov sa nezachovali nijaké písomnosti. Rodiace ženy boli odkázané na pomoc skúsených žien. Každú viazala prísaha, aby jej pri pôrode nezomrela matka, ani dieťa. Podmienky na vývoj starostlivosti v pôrodnictve v Rakúsko –

Uhorsku boli menej priaznivé ako v Čechách. Starostlivosť o rodičky bola na nízkej úrovni (Eliašová, 2008).

Pôrodné baby sa krátko vzdelávali na Karlovej univerzite hneď po jej založení v roku 1348. Lekárska fakulta sa snažila získať rozhodné slovo vo verejnom zdravotníctve. Na univerzite prebiehali prednášky z gynekológie a pôrodnictva. Praktické cvičenia sa nekonali, vzdelanie pôrodných babíc bolo len teoretické a bolo obmedzené len na poučenie o pôrode (Adamcová, 2001).

Výhodou pôrodných báb bola znalosť fenoménov o priebehu pôrodu. Proces pôrodu, ako celok, bol pri neznalosti anatómie viac než temný. Pôrodné baby radili aj ženám pri neplodnosti, pri zábrane počatia, ale aj pri nežiaducom tehotenstve. Paralelne s pôrodnými babami pracovali aj takzvané anjeličkarky, ktoré sa zaoberali potratárstvom. S tým pôrodné baby nechceli nič mať. Ich úlohou bolo ženu, ktorá postúpila potrat nahlásiť (Vránová, 2007).

V tomto období významným krokom pre Uhorsko bolo schválenie štátnej normy Máriou Teréziou v roku 1777. Táto norma sa dotýkala organizáciou školstva, študijným poriadkom a administratívnymi predpismi. Nová školská sústava sa mala riadiť diferencovanosťou obyvateľstva podľa reči, náboženstva, zamestnania a spoločenského postavenia. Reforma sa dotkla univerzity v Trnave a v Košiciach, vznikli tam nové katedry a úlohou univerzít bolo rozvíjať vedecké bádanie (Závodná, 2005).

Podľa Vránovej (2007), vláda Márie Terézie priniesla aj najvýznamnejšie a najdôležitejšie reformy, ktoré sa dotýkali zdravotníctva, tzv. terezianské reformy. *„Slovensko prvé oficiálne vzdelávanie poskytlo pôrodným asistentkám, vtedy babiciam, a to v rokoch 1700 – 1777 na Lekárskej fakulte Trnavskej univerzity. Trnavská univerzita bola založená Pazmányom v roku 1635, lekárska fakulta vznikla až v roku 1770 a hneď bolo na nej zavedené aj vzdelávanie pôrodných babíc“* (Hanzlíková, 2005, s. 78).

Katedru chirurgie viedol viedenský profesor J. Plenck, ktorý prednášal aj pôrodnictvo. Okrem výučby lekárov umožnil ako prvý získať vzdelanie aj pre pôrodné baby. Poskytoval niekoľkotýždňové kurzy(Eliašová, 2001). Pre pôrodné babice sa počas roka konali tri kurzy, ktoré trvali iba niekoľko týždňov. Aby sa pôrodná babica mohla zúčastniť kurzu, potrebná bola znalosť písania, čítania a musela ovládať jeden krajinský jazyk – slovenský, maďarský alebo nemecký. Záverečná skúška sa skladala z teoretickej prípravy a praktickej zručnosti pri pôrode. Kurzy boli bezplatné, platili sa len záverečné skúšky. Podľa zachovaných záznamov v rokoch 1771 – 1777 ukončilo kurz 121 poslucháčok (Adamcová, 2001). Prvýkrát sa aj od pôrodných báb vyžadovalo inštitucionalizované

vzdelanie (Farkašová a kol., 2005). Podľa Morovicovej (2006), končili pôrodné asistentky štúdium získaním diplomu. Výhodou bolo, že praktická výučba prebiehala priamo pri rodičke v nemocnici. Lekárska fakulta pôsobila v Trnave krátko. V roku 1777 sa presťahovala najskôr do Budína, potom do Pešti (Simočková, 2005).

Prvý zákonný poriadok o poskytovaní starostlivosti pri pôrode v roku 1745 uviedol J.T. Justus vo svojom diele, ktoré vyšlo aj v slovenskom jazyku. Na príkaz Márie Terézie bola do všetkých rečí preložená aj Učebnica pre pôrodné baby a potreby pôrodníctva od J. Plencka. Množstvo stále sa opakujúcich nariadení, poukazuje na to, že starostlivosť o rodičku bola nedostatočná. Pôrodným babám chýbali vedomosti o anatómii, ale aj poznatky o význame pôrodnickej čistoty. Podľa nariadení, mali pôrodné baby školiť lekári. Pre nedostatok lekárov sa toto nariadenie plne nerešpektovalo. Po reforme lekárskeho štúdia v roku 1813 bolo vydané nové nariadenie o príprave a činnosti pôrodných báb. Pri nemocniciach sa začali zriaďovať izby pre rodiace ženy bez domova, kde sa im poskytovala pomoc pri pôrode. Izby slúžili aj na výučbu babíc. Do roku 1864, kedy bola založená štátna nemocnica v Bratislave, nebolo zabezpečené pravidelné školenie pôrodných babíc (Eliašová, 2008).

Zákon z roku 1870 uznával dva typy pôrodných báb. Boli to diplomované pôrodné baby, ktoré absolvovali 5 – mesačný kurz v babskej škole a ceduľové pôrodné baby s 2 – mesačným kurzom. Odbornú skúšku robili pred hlavným župným lekárom (Gödölle, 2009).

Ceduľové pôrodné baby mohli vykonávať prax v obciach, kde nebola diplomovaná pôrodná asistentka (Adamcovej 2001). Až po dlhšom čase všetky ceduľové baby boli nahradené diplomovými pôrodnými babicami (Gödölle, 2009). Diplomované pôrodné asistentky mohli zastávať funkciu obecných pôrodných báb. Starali sa o rodičky, ktoré mali dobrý zdravotný stav, nebola patologická poloha plodu v maternica a nepredpokladali sa žiadne komplikácie (Adamcová, 2001).

Až v roku 1872 bola v Bratislave otvorená škola pre pôrodné baby (Morovicsová, 2006). „*Bratislavská škola pre pôrodné asistentky vznikla na základe nariadenie Uhorského kráľovského ministerstva kultu a osvety z 29. októbra 1872*“ (Morovicsová, 2006, s. 8). Výučba začala 1. januára 1873. Príprava prebiehala v Krajinskom ústave pôrodných babíc. Prvý riaditeľom školy sa stal **MUDr. Ján Ambro**. Ambro bol autorom aj slovenskej učebnice „**Kniha o pôrodníctve pre baby**“, ktorú venoval Ignácovi Semmelweisovi (Farkašová a kol., 2005).

Začiatky vzniku školy pre pôrodné asistentky pri **Krajinskom ústave pôrodných babíc v Bratislave** poukazujú na úsilie Dr. J. Ambra pre pozdvihnutie úrovne starostlivosti o rodičky (Morovicsová, 2006).

Od vzniku školy až do roku 1906, čiže za 33 rokov, podľa Eliašovej (2001) získalo diplom 1793 absolventiek. Z údajov o činnosti vieme, že od založenia, až do roku 1906 sa uskutočnilo 64 kurzov. Vyučovanie prebiehalo v päťmesačných kurzoch. Žiačky väčšinou bývali v ústave, čo im dovoľovalo byť pri každom patologickom pôrode. Mali teoretickú aj praktickú výučbu. Okrem praxe v ústave chodili na zavolanie pôrodnej baby aj k pôrodom domov. K výučbe patrilo aj vyšetrenie tehotných žien v domácnostiach. Už vtedy sa kládol dôraz na komplexnejšiu výučbu. Žiačky mali samostatne vyšetriť rodičku, viesť pôrod, vyšetriť a ošetriť novorodenca (Eliašová, 2008).

„J. Ambro považoval zriadiť školy pre pôrodné asistentky priamo pri pôrodniciach, čo umožní komplexnejšiu teoretickú a praktickú prípravu budúcich pôrodných asistentiek. Výučba mala podľa vypracovaného návrhu trvať jeden rok a skúšku mali pôrodné asistentky skladať pred komisiou“ (Morovicsová, 2006, s. 8).

Zriaďovanie škôl pre pôrodné asistentky bolo v Uhorsku v druhej polovici 19. storočia významným krokom, ktorý smeroval k zlepšeniu starostlivosti nielen pre rodičky, ale umožnilo sa aj pôsobenie pôrodných asistentiek na tehotné ženy. Tieto kroky prispeli aj ku skvalitneniu starostlivosti o novorodencov. Dr. J. Ambro patrí k významným priekopníkom moderného pôrodnictva, ale aj medzi zakladateľov inštitucionálnej prípravy pôrodných asistentiek, ktorá pokračovala v prvej Československej republike po roku 1918 (Morovicsová, 2006).

Od roku 1891 prebiehalo tzv. poliklinické vyučovanie, ktoré bolo organizované tak, že v rámci pomoci nemajetným ženám prebiehalo aj vyučovanie pôrodných asistentiek. Na pozvanie pôrodnej asistentky prišiel k pôrodu aj učiteľ so žiačkami (Eliašová, 2001).

1.3 Vzdelávanie pôrodných babíc v prvej polovici 20. storočia

Povinnosti pôrodných babíc boli podrobne popísané v nariadení Uhorského ministerstva vnútra č. 95.000/1902. Nariadenie sa týkalo potrebného nástrojového vybavenie a dezinfekčných prostriedkov. Každú asistenciu pri pôrode musela mať pôrodná asistentka riadne zapísanú. Pomoc rodičke musela poskytnúť na zavolanie v hoci akom čase. Bez lekára nemohla použiť žiadne liečebné prostriedky. Každý pôrod bola povinná nahlásiť do 24 hodín príslušnej matrike. Mŕtvo narodený plod musel vidieť obhliadač mŕtvych. Bola

povinná zachovávať tajomstvo. Ak dieťaťu hrozila smrť, mohla ho aj pokrstiť. Nemohla pomáhať pri potratoch, prípadne pri kradnutí dieťaťa. Pri výkone svojej činnosti musela dodržiavať hygienické predpisy, rodičky s infekčnými chorobami nemohla ošetrovať. Ak zistila akúkoľvek chorobu počas tehotnosti, pôrode a v období šestonedelia bola povinná hlásiť to úradnému lekárovi. Keď pôrodná babica nevykonala svoje povinnosti tak ako mala, mohla byť potrestaná peňažnou pokutou alebo aj väzením. Pôrodné babice boli podriadené najskôr obecnému úradu, okresnému úradu, krajinskému úradu, neskôr Ministerstvu vnútra (Gödölle, 2009).

V roku 1907 vznikla v Košiciach škola pre pôrodné baby. Štúdium trvalo päť mesiacov, na konci ktorého dostali absolventky diplom (Eliašová, 2001).

Rakúske ministerstvo vnútra vydalo v roku 1914 výnos, podľa ktorého školenie ošetrovateliek trvalo dva roky. Okrem ústavnej starostlivosti sa rozšírilo aj na sociálnu, zdravotnú a preventívnu starostlivosť zameranú na deti a návštevnu službu v rodinách (Adamcová, 2001).

Pôrodná babica privádzala na svet jednu generáciu za druhou, starala sa o zdravie celej rodiny, vrátane detí, matiek, dospelých a starých (Krišková, Musilová, Závodná, 1990). Do prvej svetovej vojny na Slovensku vznikli ďalšie tri školy pre babice – v Košiciach, Rimavskej Sobote a v Nitre. Po vojne babské školy v Rimavskej Sobote a v Nitre zrušili. Školy v Bratislave a v Košiciach dostali názov **Štátny ústav pre vzdelávanie a výcvik pôrodných babíc** (Eliašová, 2008).

Školy boli podriadené Ministerstvu verejného zdravotníctva a telesnej výchovy, ktoré určili aj podmienky štúdia a požiadavky záverečných skúšok (Adamcová, 2001). Išlo o desaťmesačné kurzy, ktoré na konci končili záverečnou skúškou. Absolventky dostali diplom, na základe ktorého mohli vykonávať aj súkromnú prax (Eliašová, 2008). Oba ústavy mali rovnaký vyučovací program. Osnovy boli náročnejšie a progresívnejšie, zaoberali sa starostlivosťou o ženu, novorodenca a dojča. Výučba bola zameraná na pôrodníctvo, ženské choroby v tehotenstve, pohlavný život ženy, pohlavné choroby, aj organizácia zdravotníctva, prvá pomoc a právne predpisy v pôrodníckej praxi (Aschenschwandtnerová, 1996).

Adamcová (2001) uvádza, že pôrodníctvu sa venovalo 160 vyučovacích hodín a 200 hodín bolo opakovacích. Rozmiestnenie pôrodných babíc na Slovensku bolo nerovnomerné. V roku 1920 boli kurzy pre pôrodné babice zrušené, konali sa len kurzy pre babice, ktoré už boli v praxi (Selucká, 2010). Eliašová (2001) cituje Závodnú (2000, s. 43), že v roku 1925 vznikla v Martine „Župná škola pre sociálnu – zdravotnú pečlivosť

a ošetrovatel'stvo“. Štúdium trvalo dva roky. Žiačky sa pripravovali pre službu v sociálnej a zdravotnej starostlivosti, pre ošetrovanie chorých. Absolventky v učiteľskom odbore pôsobili ako učiteľky pôrodnej asistencie. Takto to trvalo do roku 1947 (Eliašová, 2001). Inštrukcie Ministerstva zdravotníctva č. 10 991/1925 určovali povinnosť úradným lekárom kontrolovať činnosť pôrodných báb (Gödölle, 2009). „*Ak zistili chyby. alebo nedostatky, museli sa postarať o ich odstránenie a babice poučiť*“ (Gödölle, 2009, s. 66).

Prínosom zlepšenia odbornej pomoci pri pôrode bolo prijatie zákona č. 200/1928 Zb. o pomocnej praxi pôrodnickej a o vzdelávaní a výcviku pôrodných asistentiek. **Zaviedol sa titul „pôrodná asistentka“** (Selucká, 2010).

Zákon obsahoval štyri časti. Opísaná tam bola pomocná pôrodnická prax, vzdelanie a výcvik pôrodných báb, ale aj trestné a iné opatrenia. Ako pomocná pôrodnická prax sa chápala aj asistencia lekárovi. Pôrodnickú prax mali povolené osoby, ktoré už dovtedy podľa právnych predpisov prax vykonávali. O začatí praxe musela pôrodná asistentka najprv informovať mestský alebo obecný úrad. Ak boli zistené nejaké nedostatky vo vedomostiach pôrodnej asistentky, dopustila sa trestného činu, alebo trpela telesnou či duševnou chorobou, vtedy sa jej podľa zákona odobral diplom na základe rozhodnutia okresného úradu (Gödölle, 2009).

Zákon priniesol hlavne zmeny vo vzdelaní. Vznikli Ústavy pre vzdelávanie a výcvik pôrodných asistentiek v Turčianskom Svätom Martine, v Košiciach a v Bratislave (Kolářiková, 2003).

Výcvik musel trvať najmenej desať mesiacov. Podmienky o prijímacích skúškach, školských poplatkoch, o záverečných skúškach, ako aj o diplome a sľube boli zahrnuté v osobitnom vládnom nariadení č. 154/1929. Chýbanie pôrodných asistentiek v niektorých častiach Slovenska vyvolalo potrebu zriadiť v zmysle obežníka krajinského úradu č. 2855/10/1939 v rokoch 1939 až 1941 dva po sebe idúce päťmesačné kurzy pre pôrodné asistentky z okresov, kde bol ich najväčší nedostatok, najmä tam, kde nepôsobila ani jedna. Žiačky sa prijímali na návrh a finančné náklady obcí. K žiadostiam bolo potrebné predložiť osobné a školské doklady, svedectvo o duševnej a telesnej spôsobilosti a potvrdenie o absolvovaní očkovania proti kiahňam (Gödölle, 2009).

Hlavnou úlohou pôrodných asistentiek v tomto období bolo poskytnutie odbornej pomoci rodičkám, ktoré väčšinou rodili doma. Vykonávali samostatnú pomoc v tehotnosti, počas pôrodu, v šestonedelí a samostatne ošetrovali novorodencov, ktorí nepotrebovali lekára. Po druhej svetovej vojne nastali pokroky v medicíne. Najmä nové diagnostické a terapeutické si vyžadovali kvalifikované asistentky, ktoré boli schopné asistovať lekárovi. Veľký

význam mala aj primárna zdravotná starostlivosť. Pôrodné asistentky mohli samostatne pracovať v teréne. Orientovali sa na problémy slovenských miest a obcí. Zdravotno - výchovne pôsobili na ženy, organizovali kurzy týkajúce sa starostlivosti o dieťa, správnu výživu. Angažovali sa v poradniach pre matky a deti (Farkašová et al., 2010).

Po druhej svetovej vojne sa sieť ošetrovateľských škôl rozširovala. Na Slovensku v roku 1947 bolo vtedy osem škôl pre pôrodné asistentky (Kolářiková, 2003). Hlavnou úlohou pôrodných asistentiek bolo poskytovanie odbornej starostlivosti rodičkám, ktoré väčšinou rodili doma. Eliašová (2008, s. 17) uvádza: „*Na základe školského zákona číslo 95/1948 boli ústavy pre vzdelanie pôrodných asistentiek začlenené do jednotného systému odborných škôl*“. Podľa zákona 95/1948 prešli všetky zdravotnícke školy do pôsobnosti ministerstva školstva (Ministerstvo školství, 2006).

1.4. Vzdelávanie pôrodných asistentiek v druhej polovici 20. storočia

V roku 1950 bol vydaný zákon o zdravotníckych povolaniach, na ktorý nadväzovalo nariadenie vlády č. 77 z roku 1951, kde boli **prvýkrát definované kategórie zdravotníckych pracovníkov** a ich povinnosti. Vznikli **vyššie sociálno-zdravotné školy**. Štúdium bolo štvorročné, končilo sa maturitnou skúškou. Školy mali dvojročný spoločný základ. V treťom ročníku sa študentky mohli špecializovať na ošetrovateľstvo ako pôrodné asistentky. Zákon č. 66/1950Zb. myslel aj na pôrodné asistentky. Jednotne upravoval platové pomery, zaviedol osem hodinový pracovný čas, čím sa zrušilo nariadenie z roku 1927, ktoré určovalo pracovnú dobu „podľa potreby“. Od roku 1951 sa začali školy orientovať na konkrétny študijný odbor už od prvého ročníka. Pre nedostatok pôrodných asistentiek a sestier sa štúdium skrátilo na tri roky (Farkašová a kol., 2010).

Podľa vyhlášky 40/1953 mohli získať spôsobilosť pre prácu pôrodných asistentiek aj detské a zdravotné sestry po absolvovaní desať mesačného kurzu. Neskôr sa im podľa smernice č. 1/1968 Vestníka ministerstva zdravotníctva mohla priznať spôsobilosť pôrodnej asistentky, ak pracovali na gynekologicko-pôrodníckom oddelení (Eliašová, 2008).

Ako uvádza Farkašová (2005) **v roku 1954 začali patriť zdravotnícke školy pod ministerstvo zdravotníctva**. Riadenie všeobecno-vzdelávacej zložky zostalo v právomoci ministerstva školstva. Vládnym nariadením č. 80/1955 Zb. bolo štúdium na zdravotníckych školách predĺžené na štyri roky. Školy sa stali súčasťou ústavov národného zdravia (Kutnohorská, 2010). Prebehli aj obsahové zmeny. Študovať mohli v dennej aj diaľkovej

forme pracovníčky v zdravotníctve, ktoré získali spôsobilosť na výkon povolania ako pôrodná asistentka (Farkašová a kol., 2010).

„Podmienkou pre prijatie na štvorročné štúdium bol dobrý zdravotný stav, lekárom potvrdená spôsobilosť na výkon povolania, úspešné vykonanie prijímacích skúšok“ (Farkašová a kol., 2010, s. 36). Štúdium pre pôrodné asistentky sa otváralo každý rok podľa toho, či sa bolo dostatočné množstvo záujemkýň (Vránová, 2007).

Od školského roku 1956/1957 vzniklo jednorročné štúdium pre absolventov jedenásťročných stredných škôl v odbore pôrodná asistancia (Eliašová, 2001). V školskom roku 1960/61 v rámci školskej reformy bolo otvorené štvorročné štúdium pre žiakov končiacich deviaty ročník základnej školy. V roku 1965 bol názov študijného odboru zmenený. Z pôrodnej asistentky sa stala **ženská sestra** (Vránová, 2007). Odbor ženská sestra existoval až do školského roku 1996/1997 (Kolářiková, 2003).

Na 12 stredných zdravotníckych školách na Slovensku študijný odbor ženská sestra a pôrodná asistentka v rokoch 1951 až 1993 ukončilo 4883 absolventiek. Charakter náročnej práce si vyžiadala prispôbiť aj vek absolventiek. To bol hlavný dôvod na zavedenie dvojročného pomaturitného štúdia v odbore ženská sestra, o ktoré sa mohli uchádzať absolventky so stredoškolským vzdelaním ukončením maturitnou skúškou. Táto forma štúdia sa začala v roku 1969 súbežne so štvorročným štúdiom končiacim maturitnou skúškou (Aschenschwandtnerová, 1996).

Pôrodná asistentka na Slovensku v šesťdesiatych a sedemdesiatych rokoch minulého storočia stratila postavenie samotnej poskytovateľky zdravotnej starostlivosti, kedy sa starostlivosť o ženu a priebeh samotného pôrodu dostal do kompetencii lekárov – gynekológov a starostlivosť o novorodenca prešla do rúk detskej sestry a detského lekára (Súčasný pohľad, 2011).

Kutnohorská (2010) spomína zákon č. 20/1966 Zb. ktorý zásadným spôsobom ovplyvnil systém ďalšieho vzdelávania zdravotníckych pracovníkov. Stanovil podmienky pre výkon zdravotníckych povolání, **povinnosť sústavného vzdelávania pracovníkov v zdravotníctve** pri výkone povolania. Vyhláška č. 44/1966 Zb. o zdravotníckych pracovníkoch a iných pracovníkoch v zdravotníctve určovala, že absolvent je povinný absolvovať nástupnú prax. Poskytovala sa mu aj možnosť ďalšieho vzdelávania formou pomaturitného špecializačného štúdia a v rôznych školiacich akciách. Vyhláška č.77/1971 Zb. o zdravotníckych pracovníkoch a iných odborných pracovníkoch v zdravotníctve určovala, že sestry zostávali v kategórii stredných zdravotníckych pracovníkov, stanovovala sa zastupiteľnosť aj ženských sestier. Pre sestry bola určená 6 až 12 mesačná

nástupná prax a inštitucionalizované ďalšie vzdelávanie ju definovalo ako pomaturitné špecializačné štúdium (Kutnohorská, 2010).

Vyhláška ďalej popisovala, že ženské sestry mohli pracovať v iných ako sesterských odboroch na vymedzených úsekoch práce, ak si do dvoch rokov od preradenia na tento úsek urobili na strednej zdravotníckej škole skúšky z určených predmetov (Farkašová a kol., 2010).

Učebné osnovy v príprave ženskej sestry sa v rokoch 1972 až 1974 menili. **Štvorročné štúdium** ženských sestier bolo v školskom roku 1974/1975 **ukončené** (Vránová, 2007). Zaviedlo sa dvojročné štúdium a štúdium popri zamestnaní, diaľkové dvojročné štúdium a v roku 1987 diaľkové pomaturitné štúdium pre absolventov študijného odboru zdravotná a detská sestra (Aschenschwandtnerová, 1996).

Učebné plány pre študijný odbor ženská sestra denné štvorročné štúdium určené pre absolventov základných škôl malo platnosť od roku 1965 až do roku 1972. Okrem všeobecno - vzdelávacích predmetov mali odborné predmety ako bola: Somatológia, Patologická anatómia a patologická fyziológia, Mikrobiológia, epidemiológia, hygiena, Vnútné choroby, Gynekológia a pôrodnictvo, Pediatria, Neurológia a psychiatria. Prax prebiehala na gynekologicko – pôrodnických oddeleniach, chirurgických oddeleniach, oddelení novorodencov, mliečna kuchyňa, detské, interné oddelenie a obvod. Celkovo museli absolvovať 1188 hodín praxe. Okrem toho bola na konci tretieho ročníka povinná štvortýždňová prázdninová súvislá prevádzková prax.

Tieto študijné programy poskytovali základné kvalitnejšie vzdelanie po ukončení stredoškolského štúdia, čo bolo vlastne kladom tohto vzdelania. Počet hodín praktického vyučovania sa posilnil. Tvoril asi 50 % z celkovej výučby. Praktická výučba nadväzovala na teóriu. V študijnom programe v roku 1988 klesol podiel praxe. Boli zaradené nové odborné predmety, ktoré vyžadovali hlbšie vedomosti absolventiek (Ajgllová, 2005).

Vzhľadom pre nedostatok ženských sestier bolo v roku 1991 povolené aj jednorročné rekvalifikačné štúdium pre zdravotné a detské sestry, ktoré pracovali na gynekologicko – pôrodnických oddeleniach (Kolářiková, 2003). V školskom roku 1999/2000 sa na strednej zdravotníckej škole Strečnianskej ulici v Bratislave otváral posledný ročník tohto pomaturitného kvalifikačného štúdia v odbore ženská sestra. Toto štúdium popri zamestnaní ukončilo 33 absolventiek maturitnou skúškou. Medzi povinne vyučovacie predmety patrila: Gynekológia, Pôrodnictvo, Psychológia ženy, Starostlivosť o ženu, Starostlivosť o ženu – cvičenie. Na záver každého polroka sa skladali skúšky zo všetkých predmetov, ktoré sa v danom polroku vyučovali. Na štúdium mohli byť prijaté

uchádzačky, ktoré spĺňali predpísané požiadavky a ktoré v čase otvárania štúdia boli v pracovnom pomere a vykonávali činnosť, ktorá mala vzťah k študijnému odboru. Museli mať rok praxe na gynekologicko – pôrodnickom oddelení. Absolventky museli mať 16 samostatne odvedených pôrodov.

Po roku 1990 nastali zmeny aj v oblasti vzdelávania a profesionálneho uplatnenia pôrodných asistentiek. Požiadavkou bola zmena doterajšieho medicínskeho, technického a výkonového modelu ošetrovateľstva, zvýšenie stupňa vzdelania sestier a pôrodných asistentiek, odstránenie diskriminácie vo vzdelaní, zohľadnenie už dosiahnutého vzdelania a praxe pri zvyšovaní stupňa vzdelania (Gödölle, 2009).

V školskom roku 1996/1997 vznikol nový študijný odbor diplomovaná pôrodná asistentka, ako vyššie odborné vzdelanie. Tento odbor nahradil bývalé dvojročné pomaturitné vzdelanie. Študijný odbor diplomovaná pôrodná asistentka prebiehal ako trojročné denné štúdium pre absolventky, ktoré majú ukončené stredoškolské vzdelanie s maturitou a ako diaľkové štvorsesemestrálne dvojročné štúdium pre absolventky zdravotníckych škôl v odbore pôrodná asistentka alebo ženská sestra (Adamcová, 2001).

Denné štúdium bolo určené pre absolventky stredných škôl s maturitnou skúškou, ktoré splnili podmienky výberového konania (Eliašová, 2001). Diaľkovou formou mohli študovať ženské sestry, ktoré pracovali na gynekologicko – pôrodných oddeleniach. Štúdium prebiehalo na školách, ktoré dostali akreditáciu ministerstva zdravotníctva. Bolo to na piatich stredných zdravotníckych školách na Slovensku. Vyššie odborné štúdium spĺňalo kritéria EÚ (Adamcová, 2001).

Celé štúdium predstavovalo 4600 hodín, z toho 60% tvorila praktická výučba (Eliašová, 2001). Ako uvádza Eliašová (2001, s. 14) „*Diaľkové štúdium vertikálne nadväzuje na dvojročné pomaturitné kvalifikačné štúdium v odbore ženská sestra a je koncipované tak, že prevyšuje rozsah hodín teórie a praxe trojročného denného štúdia*“. Štúdium bolo ukončené absolútoriom, ktoré pozostávalo z obhajoby absolventskej práce a z teoreticko – praktickej skúšky. Absolventka získala vysvedčenie o absolútoriu a diplom, ktorý ju oprávňoval používať profesionálne označenie **diplomovaná pôrodná asistentka** a bola spôsobilá vykonávať povolanie pôrodnej asistentky (Eliašová, 2001).

Študentky získavali rozsiahlejšie odborné znalosti. Do vyučovania boli zaradené nové predmety, ktoré pomáhali v interakcii s pacientkami. Medzipredmetová naviazanosť bola zachovaná. Školský rok bol rozdelený na zimný a letný semester, kde sa striedala teoretická výučba, praktická výučba a skúškové obdobie (Ajglová, 2005).

V odbore diplomovaná pôrodná asistentka boli predmety rozdelené na povinne vyučovacie a nepovinne vyučovacie. K povinne vyučovacím predmetom patrili predmety:

- ošetrovateľské (ošetrovateľstvo, ošetrovateľský proces, ošetrovateľské techniky, ošetrovateľstvo v gynekológii a v pôrodníctve, v pediatrii, výskum v ošetrovateľstve a manažment v ošetrovateľstve)
- medicínske (anatómia a fyziológia, patológia, preventívne lekárstvo, mikrobiológia, základy biochémie, biofyziky a rádiológie, pediatria, klinika chorôb, farmakológia, náuka o výžive, organizácia zdravotníctva, fyzioterapia, genetika, gynekológia, pôrodníctvo, analgézia, anestézia a resuscitácia)
- sociálne vedy (sociológia, psychológia a pedagogika, komunikácia, etika, rodinná výchova a výchova k sexuálnemu životu, právo a legislatíva)
- jazykové (latinský jazyk, cudzí jazyk a základy rétoriky)
- informatika a ekonomika

Študentky boli povinne absolvovať prax v zdravotníckych zariadeniach a to na gynekologickom oddelení, oddelení patologickej gravidity, oddelení šestonedelia, v primárnej a sekundárnej starostlivosti o ženu, na oddelení novorodencov a na pôrodnej sále. Na uvedených pracoviskách museli absolvovať tieto výkony:

- poradenstvo pre tehotné, vrátane vykonania najmenej 50 prenatalných vyšetrení,
- dohľad a starostlivosť o najmenej 20 tehotných žien,
- odvieť najmenej 26 pôrodov (alebo 20 pôrodov a 10 asistencii pri pôrode),
- asistovať pri jednom pôrode koncom pávnovým,
- dohľad a starostlivosť o 20 žien s rizikovým tehotenstvom,
- vyšetriť najmenej 50 spontánne narodených novorodencov,
- dohľad a starostlivosť o matky a novorodencov, vrátane prenosných, nedonosných a chorých,
- starostlivosť o patologické stavy.

O absolvovaní praxe a výkonov museli vedeniu školy predložiť potvrdenie vedúceho príslušného pracoviska. Na každom uvedenom pracovisku museli vykonať komisionálnu zápočtovú teoreticko – praktickú skúšku. Táto skúška bola podmienkou pre pristúpenie k praktickej časti absolventskej skúšky.

Od školského roku 1997/1998 štúdium diplomovanej pôrodnej asistentky na Slovensku prebiehalo na piatich stredných zdravotníckych školách. Celkový počet absolventiek bol 461, z toho 194 študovalo dennú formu štúdia a 267 absolventiek ukončilo štúdium pôrodnej asistencie diaľkovo (Kolářiková, 2003).

Diplomovaná pôrodná asistentka je kvalifikovaný zdravotnícky pracovník s vyšším odborným vzdelaním. Uplatní sa v ošetrovateľskej praxi na lôžkových oddeleniach gynekologicko – pôrodných pracoviskách, v primárnej starostlivosti o ženu, v riadení, vo výskume, vo výchove a vzdelaní.

Profil absolventky bol stanovený v súlade s požiadavkami koncipovaného odboru a bol vymedzený v základných pedagogických dokumentoch pre príslušný odbor. Absolventka mohla vykonávať praktické činnosti, ktoré sa odrážali v rozsahu a obsahu jej prípravy. Požiadavkou je odbornosť, zodpovedajúca vývoju odboru, schopnosť praktického výkonu činnosti v odbore, schopnosť pracovať v tíme i samostatne, schopnosť profesionálneho rozhodovania, komunikácie i práce s ľuďmi, schopnosť pedagogickej činnosti v rámci výkonu povolania, schopnosť aplikovaného výskumu a jeho realizáciu v praxi. Je potrebná i vysoká etická úroveň (Gödölle, 2009).

Zákon NR SR č. 277/1994 Z. z. o zdravotnej starostlivosti zaradil aj pôrodné asistentky medzi zdravotníckych pracovníkov

2 SÚČASNÝ STAV VZDELÁVANIA PÔRODNÝCH ASISTENTIEK

Rok 1994 znamenal pre vzdelávanie pôrodných asistentiek proces transformácie na základe transformácie zdravotnej starostlivosti v SR a vstupom SR do Európskej únie. Pôrodné asistentky sa postupne zo štvorročného a dvojročného nadstavbového štúdia ukončeného maturitou, cez trojročné štúdium v odbore diplomovaná pôrodná asistentka na stredných zdravotníckych školách zmenilo na trojročnú bakalársku formu štúdia v univerzitnom systéme (Andraščíková, Derňárová, Žultáková, 2007).

2.1 Bakalárska forma štúdia

Prvýkrát sa sestry a pôrodné asistentky mohli zúčastniť na európskej konferencii Svetovej zdravotníckej organizácie o ošetrovatelstve vo Viedni v roku 1988. Sestry a pôrodné asistentky prijali stratégiu „Zdravie pre všetkých do roku 2000“ (Eliašová, 2008).

Eliašová (2008) uvádza odporúčania, ktoré sa v rámci stratégie zamerali na inováciu sesterských služieb, ktoré by mali smerovať skôr k udržaniu zdravia ako k chorobe, reorientáciu a posilnenie sesterského vzdelania, zväčšovanie autonómie sestier a sesterského manažmentu pri riadení ľudských zdrojov a strategické plánovanie ľudských zdrojov. V novembri 1998 sa konala medzinárodná konferencia na tému „Nech sa pôrod znova narodí“, ktorú usporiadala Česká asociácia pôrodných asistentiek s Medzinárodnou konferenciou pôrodných asistentiek (ICM) a Holandskou kráľovskou asociáciou pôrodných asistentiek. Aktivity ICM sa orientujú na úlohu pôrodných asistentiek v primárnej starostlivosti, vzdelávacie programy a na spoluprácu so Svetovou zdravotníckou organizáciou, OSN a UNICEF. Medzinárodná konferencia vydala Kódex zásadných právomocí a Etický kódex pôrodných asistentiek. Odporúča sa, aby vzdelanie pôrodných asistentiek sa realizovalo podľa Kódexu zásadných právomocí a malo formu univerzitného vzdelania. Zdôraznila sa rola pôrodnej asistentky ako samostatného zdravotníckeho pracovníka. Práva a povinnosti pôrodných asistentiek vyplývajú z medzinárodnej definície odporúčanej SZO (Maszticsová, Králiková, 1999).

Eliašová (2008) spomína prvú prezidentku Slovenskej komory sestier a pôrodných asistentiek M. Hadačovú, ako na sneme v roku 2000 predniesla požiadavku, aby pôrodné asistentky získali spôsobilosť absolvovaním bakalárskej formy štúdia na univerzite. V Mníchove sa v júni 2000 konala druhá SZO európska ministerská konferencia

o ošetrovatelstve a pôrodnej asistencii, kde bola prijatá deklarácia, ktorej hlavným cieľom okrem iného, bolo upevnenie ošetrovatelstva a pôrodnej asistencie skvalitnením základného a kontinuálneho vzdelávania a prístupom k vyššiemu vzdelaniu sestier a pôrodných asistentiek a zväčšovaním roly sestier a pôrodných asistentiek vo verejnom zdravotníctve, podpore zdravia a rozvoja komunity (Eliašová, 2008).

Rok 2002 znamenal pre vzdelávanie v odbore pôrodná asistencia zmeny. Toto štúdium sa prvýkrát dostáva zo stredoškolskej sféry do vysokoškolskej sféry na bakalársku formu štúdia. Cieľom je zvyšovanie profesionálneho rastu študenta s európskym vzdelaním pre regulované povolanie (Andraščíková, Derňárová, Žultáková, 2007).

Ďalší smer vývoja pôrodnej asistencie určili konferencie a prijaté deklarácie s cieľom zvýšiť kvalitu poskytovanej starostlivosti, a tým aj zmenu štruktúry vzdelávania, vrátane ďalšieho vzdelávania v pôrodnej asistencii (Eliašová, 2008).

Už Kozierová et al., (1995) spomína vzdelávanie ako významnú stránku profesionálneho štatútu. V minulosti sa sestry vzdelávali v nemocnici a dnes sa vzdelávanie presúva na vysoké školy. Pôrodná asistencia patrí k regulovaným povolaniam podľa stanoveného zákona 311/2002 Z. z. Zákon sa týka oprávnenia na výkon povolania, celoživotného vzdelávania a odborných náplní práce. V súvislosti s rozvojom modernej pôrodnej asistencie vypracoval regionálny úrad SZO pre Európu koncepciu vzdelávacej stratégie pôrodných asistentiek (Eliašová, 2008). „*V stratégii zdôrazňuje nutnosť ponímať toto vzdelávanie ako prvý krok na ceste k celoživotnému vzdelávaniu, ako reakciu na vývoj praxe a vedeckých poznatkov*“ (Eliašová, 2008, s. 21).

Kvalifikačná príprava pôrodných asistentiek na Slovensku sa postupne pretransformovala do súčasnej podoby (Eliašová, 2008). Študijný program má v sebe integrovať :

- štruktúru – t.j. logickú nadväznosť, aby bol vyvážený podiel teórie a praxe pod vedením v nemocniciach a komunitných zariadeniach,
- proces – t.j. prijatie prístupu orientovaného na študenta tak, aby podnietil študentky k schopnostiam integrovať vedomosti získané v škole so skúsenosťami získanými na praxi, ktorú vykonávajú pod vedením, a tak postupne získavať pocit zodpovednosti,
- výsledky – t.j. v príprave pôrodnej asistentky, ktorá je spôsobilá pracovať v primárnej, sekundárnej a terciárnej oblasti zdravotníckej starostlivosti (Súbor dokumentov svetovej zdravotníckej organizácie pre sestry a pôrodné asistentky, 2003).

Ako prvá vysoká škola na Slovensku, ktorá začala vzdelávať pôrodné asistentky na akademickej pôde, bola Prešovská univerzita, kde bola v roku 2002 zriadená Fakulta

zdravotníckych odborov. Neskôr vzdelávanie pôrodných asistentiek začalo prebiehať aj na ďalších vysokých školách, ktoré spĺňali akreditačné parametre.

Podmienkou prijatia na štúdium pôrodnej asistencie je úspešné dokončenie strednej školy s maturitou. „Ciele štúdia sa odrážajú v celkovej filozofii akademických požiadaviek vysokoškolského vzdelávania, ktoré sa orientujú na zvyšovanie profesionálneho a osobnostného rozvoja študenta a v koncepcii profilu absolventa s európskym vzdelaním pre regulované povolanie – t.j. 4600 hodín výučby v trvaní 3 akademických rokov a absolvovaním 2/3 praktickej výučby na gynekologicko – pôrodných pracoviskách“ (Andraščíková, Derňárová, Žultáková, 2007, s. 6-7).

Absolvent štúdia pôrodnej asistencie prvého stupňa má mať teoretické a praktické vedomosti. Musí vedieť riadiť a poskytovať starostlivosť ženám počas tehotenstva, pôrodu, obdobia šestonedelia, novorodencom, dojčatám ako aj im rodinám. Musí vedieť vzdelávať klientky, aktívne sa začleniť do zdravotníckeho tímu, vedieť rozvíjať prax pôrodnej asistencie a pracovať vo výskume (Opis študijného odboru pôrodná asistencia).

Formy klinickej praxe sú rozdelené na klinickú prax v priebehu semestra, na súvislú klinickú prax, ktorá sa uskutočňuje na záver každého semestra a na prázdninovú klinickú prax v prvom a v druhom akademickom roku.

Klinická prax študentiek pôrodnej asistencie v prvom ročníku je zameraná na techniky pôrodnej asistencie a ošetrovateľstva a proces pôrodnej asistencie. V prvom ročníku klinická prax predstavuje 456 hodín. V druhom a treťom ročníku klinická prax prebieha na gynekologických pracoviskách, pracoviskách rizikovej gravidity, na pôrodnej sále, novorodeneckom pracovisku, na oddelení šestonedelia a na pracoviskách primárnej starostlivosti. V druhom ročníku klinickú prax tvorí 974 hodín a tretí ročník musia študentky absolvovať 884 hodín praxe. Pri externom štúdiu je počet hodín praxe a teórie znížený. Je to spolu vyše 2100 hodín počas troch akademických rokov, kde teória predstavuje 875 hodín.

Počas štúdia má študentka:

- odvieť poradenstvo u tehotných žien vrátane vykonania 100 prenatalných vyšetrení,
- musí poskytnúť dohľad a starostlivosť najmenej o 40 tehotných žien,
- odvieť 40 pôrodov, resp. ak tento počet nemôže dosiahnuť, toto kritérium je možné znížiť na 30 pôrodov a 20 asistencií pri pôrode,
- asistovať pri 1 – 2 pôrodoch koncom panvovým,
- realizovať epiziotómie a následné sutúry,
- poskytnúť dohľad a starostlivosť o 40 žien s rizikovou graviditou

- poskytnúť najmenej 100 vyšetrení u šestonediel'ok
- poskytnúť najmenej 100 vyšetrení u fyziologických novorodencov
- poskytnúť dohľad a starostlivosť o patologických novorodencov (Opis študijného odboru pôrodná asistancia).

Hlavnými predmetmi študijného odboru je pôrodná asistancia, ktorá je zameraná na históriu, teórie a modely, a ošetrovateľský proces a jeho špecifiká v pôrodnej asistencii. Študijný odbor poskytuje vedomosti zamerané na ošetrovanie žien s fyziologickým a patologickým priebehom tehotenstva, pôrodu a šestonedelia. Medzi ďalšie predmety štúdia pôrodnej asistencie patria biomedicínske predmety (anatómia, patofyziológia so špeciálnym zameraním na ženu, základy genetiky, biofyziky, biochémie, rádiológie, farmakológie, základy pediatrie zamerané na neonatológiu, zásady prvej pomoci zvlášť v gynekológii, v pôrodníctve a v neonatológii) a humanitno – behaviorálne predmety (všeobecná a vývinová psychológia, sociológia, legislatíva, výchova k zdraviu, etika, komunikácia, informačné technológie a jazykové predmety).

Štúdium sa ukončuje štátnou skúškou, ktorá pozostáva z obhajoby záverečnej práce, z praktickej a ústnej skúšky, ktorá overí vedomosti a zručnosti v pôrodnej asistencii. Štátna ústna skúška pozostáva z predmetov pôrodná asistancia I, gynekologické ošetrovateľstvo a pôrodná asistancia v primárnej zdravotnej starostlivosti (Opis študijného odboru pôrodná asistancia).

Profil štúdia pôrodnej asistencie je založený, okrem iného, na kritickom myslení študenta, analyzovaní získaných informácií, riešení problémov, na schopnostiach identifikovať potreby, posudzovať, plánovať a hodnotiť starostlivosť poskytovanú v pôrodnej asistencii, pracovať metódou ošetrovateľského procesu (Andraščíková, Derňárová, Žultáková, 2007).

Štruktúra študijného programu má študentom umožniť, aby v prvom ročníku získali základy vedomostí, zručností a pochopili svoj odbor – pôrodnú asistenciu. Štruktúra je založená na teoretickej a praktickej výučbe. Získavajú analytické a kritické myslenie, ktoré budú schopné aplikovať v praxi tak, aby v ďalších ročníkoch mohli syntetizovať informácie a vykonávať starostlivosť o ženu a rodičku. Študijný program má u študentov rozvíjať profesionálny a etický prístup, komunikačné schopnosti a prípravu na svoju prácu (Súbor dokumentov svetovej zdravotníckej organizácie pre sestry a pôrodné asistentky, 2003). *„Absolventka v odbore pôrodná asistancia ako „výstupný produkt“ je logickým završením cieľov vzdelávania a výchovy, ktorý sa premieta do profilu absolventa, do výbavy ktorého patrí odborná spôsobilosť v odbore...“* (Andraščíková, Derňárová, Žultáková, 2007, s. 7)).

Absolventka bude samostatne rozhodovať pri poskytovaní starostlivosti tehotným ženám, rodičkám a novorodencom aj gynekologicky chorým ženám v rámci primárnej, sekundárnej a následnej zdravotnej starostlivosti. Uplatní na lôžkových gynekologicko – pôrodnických oddeleniach, v primárnej starostlivosti o ženu a dieťa, v riadiacich funkciách gynekologicko – pôrodnických pracovísk, v vzdelávaní a vo výskume. Absolventka získa **vysokoškolské vzdelanie prvého stupňa (Bc.)** (Eliašová, 2008).

Štúdium vychádza z Európskej stratégie Svetovej zdravotníckej organizácie pre vzdelávanie tzv. regulovaných nelekárskych profesií (všeobecné sestry a pôrodné asistentky) z roku 1998, direktív Európskej komisie (80/154/EHS, 80/155/EHS z roku 1980, 81/1057/EHS z roku 1981, 89/48/EEC z roku 1988, 92/51/EEC z roku 1992) a z odporúčaní Európskej komisie. Stanovené požiadavky na obsah profesijného vzdelávania a z neho vyplývajúce kompetencie umožňujú v budúcnosti voľný pohyb na trhu práce v Európskej únii. Študijný odbor pôrodná asistencija je štandardným študijným odborom 1. stupňa v krajinách EU (napr. University of Aberdeen, Institute of Nursing and Midwifery in United Kingdom, University of Sheffield, School of Nursing and Midwifery in England) a je zavedený aj v Českej republike ako bakalársky študijný program: Ošetrovatel'stvo – Pôrodná asistentka. V krajinách EU po absolvovaní bakalárskeho stupňa v odbore pôrodná asistencija, študenti môžu pokračovať v štúdiu na druhom a treťom stupni v odbore ošetrovatel'stvo, takisto habilitácie a inaugurácie sú vykonávané obvykle v odbore ošetrovatel'stvo (Opis študijného odboru pôrodná asistencija).

K hlavným vlastnostiam pôrodnej asistentky patrí odborná spôsobilosť, pohotovosť v myslení a konaní, dobré charakterové vlastnosti, telesná a duševná zrelosť, zachovanie mlčanlivosti. Pôrodná asistentka má vytvárať pozitívne interpersonálne vzťahy na pracovisku, ktoré majú vplyv na choré ženy, rodičky a tehotné. Európska únia zaradila profesiu pôrodnej asistentky medzi regulované povolania so stanovenými štandardizovanými študijnými programami. Rozsah študijného programu bol zahrnutý aj do vyhlášky č. 528/2004, kde sú definované kompetencie odboru pôrodnej asistencie. Odbor dosiahol požadovanú potrebnú kvalifikáciu pre výkon povolania pôrodnej asistentky (Galdunová, Eliašová, Pažinková, 2008). Teraz je v platnosti vyhláška č. 364/2005 Z. z., ktorou sa určuje rozsah ošetrovatel'skej praxe poskytovanej sestrou samostatne a v spolupráci s lekárom a rozsahu praxe pôrodnej asistencie poskytovanej pôrodnou asistentkou a v spolupráci s lekárom, a dopĺňa vyhláška MZ SR 470/2006 Z. z., ktorou sa ruší písomné poverenie lekára na odvádzanie fyziologického pôrodu pôrodnou asistentkou.

Pôrodná asistentka je osoba, ktorá bola formálne prijatá do vzdelávacieho programu, úspešne absolvovala predpísané štúdium a získala požadovanú kvalifikáciu k registrácii a/alebo zákonnú licenciu k vykonávaniu praxe pôrodnej asistentky. Prax pôrodnej asistentky sa riadi Medzinárodným etickým kódexom pôrodných asistentiek (Súbor dokumentov svetovej zdravotníckej organizácie pre sestry a pôrodné asistentky, 2003).

V súčasnosti sa odbor pôrodná asistancia môže študovať na Katolíckej univerzite v Ružomberku, Prešovskej univerzite v Prešove, Slovenskej zdravotníckej univerzite v Bratislave a na Univerzite Komenského v Bratislave – Jesseniova lekárska fakulta Martin. V školskom roku 2011/2012 študuje na týchto univerzitách vo všetkých troch ročníkoch 208 študentov.

2.2 Magisterská forma štúdia

Na Slovensku sa v školskom roku 2011/2012 prvýkrát na Univerzite Komenského, Jesseniovej lekárskej fakulte v Martine umožnilo vzdelávanie pôrodných asistentiek v druhom vysokoškolskom stupni štúdia. Podmienkou pre prijatie na študijný odbor pôrodná asistancia je vysokoškolské vzdelanie prvého stupňa v príslušnom odbore a úspešné vykonanie prijímacích skúšok. Dĺžka štúdia je stanovená na dva akademické roky v dennej aj externej forme magisterského štúdia (Pôrodná asistancia 2. stupeň).

Štúdium pôrodnej asistencie v druhom stupni zahŕňa: medicínske predmety (prenatálna diagnostika, Gynekológia a pôrodnictvo), humanitné predmety (psychológia ženy, prenatálna psychológia, pedagogika v ošetrovatelstve), ošetrovateľské predmety (pôrodná asistancia, komunitná starostlivosť, pôrodná asistancia založená na dôkazoch), predmety zamerané na manažment a prax v pôrodnej asistencii. Štátna skúška sa skladá z obhajoby diplomovej práce a z ústnej skúšky. Ústna skúška sa skladá z predmetov: pôrodná asistancia II, Gynekológia a pôrodnictvo, Manažérstvo v zdravotníctve, Komunitná starostlivosť o ženu a rodinu (Opis študijného odboru pôrodná asistancia).

Klinická prax prebieha na gynekologicko – pôrodnickej klinike. Okrem toho praktická výučba prebieha aj v zariadeniach, ktoré poskytujú preventívnu starostlivosť v gynekológii a pôrodnictve. Odborná prax pôrodnej asistencie podporuje rozvíjanie schopností, osvojenie si zručností s cieľom zvládnuť prenatálnu, perinatálnu, postnatálnu starostlivosť o ženu a dieťa v komunite. Cieľom je uspokojenie biologických, psychických, sociálnych a duchovných potrieb ženy, dieťaťa a ich rodine. Ku štátnej skúške musí študent predložiť záznamník praxe v pôrodnej asistencii, ktorý poskytuje prehľad o výkonoch, ktoré musí

študent absolvovať. Podmienkou ukončenia štúdia druhého stupňa študijného programu pôrodná asistancia je získanie 120 kreditov (Pôrodná asistancia 2. stupeň).

Podmienkou pre vykonávanie povolania pôrodnej asistentky je získanie odbornej spôsobilosti. Podmienky získania odbornej spôsobilosti pôrodnej asistentky vychádzajú z Európskej stratégie SZO pre vzdelávanie sestier a pôrodných asistentiek z relevantných direktív EÚ a legislatívy platnej v Slovenskej republike. Absolventka získa vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa a bude jej priznaný titul **magister** (Mgr.). Absolventi sa uplatnia pri poskytovaní priamej starostlivosti v pôrodnej asistencii a aj v manažérskej funkcii. Absolvent druhého stupňa pôrodnej asistencie dokáže využívať v starostlivosti o ženu, dieťa, rodinu a komunitu vedomosti z medicínskych disciplín, pracovať s elektronickými médiami, kontinuálne sa vzdelávať a aplikovať postupy overené výskumom v starostlivosti o ženu a dieťa (pôrodná asistancia 2. stupeň).

Budúci školský rok 2012/2013 sa študijný odbor pôrodná asistancia druhého stupňa vysokoškolského štúdia otvára na Katolíckej univerzite v Ružomberku.

2.3 Postgraduálne vzdelávanie pôrodných asistentiek

Po skončení pregraduálneho štúdia a zaradení sa do pracovného pomeru, sa musia pôrodné asistentky naďalej vzdelávať, zvyšovať a prehĺbovať si spôsobilosť, priebežne ju obnovovať tak, aby počas svojej praxe udržali krok s rozvojom vo svojom odbore. Ďalšie vzdelávanie garantuje MZ SR (Slezáková, 2008).

Postgraduálne vzdelávanie je upravené nariadením vlády SR č. 296 / 2010 Z. z. o odbornej spôsobilosti na výkon zdravotníckeho povolania, spôsobe ďalšieho vzdelávania zdravotníckych pracovníkov, sústave špecializačných odborov a sústave certifikovaných pracovných činností (Plank, 2003).

V záujme zvyšovania úrovne poskytovania špecializovanej starostlivosti o ženu a dieťa môže pôrodná asistentka získať špecializáciu v špecializačných študijných odboroch alebo certifikát v certifikačných študijných programoch (Zajac, 2006). Ďalšou formou postgraduálneho vzdelávania je sústavné vzdelávanie pôrodných asistentiek. Celoživotné **sústavne vzdelávanie** vedie k zlepšeniu kvality poskytovanej starostlivosti, k ochrane pacienta. Cieľom je obnovovanie a získanie vedomostí a zručností. Jeho zložkami je samotné štúdium, výkon odbornej praxe, kurzy a školenia, odborné a vedecké podujatia, odborné stáže, prednášková a publikačná činnosť a vedeckovýskumná činnosť (Plank, 2003).

Sústavné vzdelávanie je dôležité, pre dynamický rozvoj samotného odboru. Je to priebežné obnovovanie a udržiavanie odbornej spôsobilosti po celý čas vykonávania povolania pôrodnej asistentky (Zajac, 2006).

Ďalšie vzdelávanie pôrodných asistentiek podľa Slezákovej (2008, s. 14) možno realizovať „... v **špecializačnom štúdiu**, v ktorom sa rozširujú a prehlbujú vedomosti a zručnosti na výkon špecializovaných pracovných činností, t. j. špecializácia a získanie diplomu...“).

Špecializačné štúdium trvá najmenej jeden rok. Obsahuje teoretickú a praktickú zložku, pričom praktická zložka má prevahu. Podľa toho nariadenia sa pôrodná asistentka môže špecializovať špecializačných odboroch:

- intenzívna starostlivosť v gynekológii a pôrodníctve
- inštrumentovanie v operačnej sále v gynekológii a pôrodníctve
- pôrodná asistancia a starostlivosť o ženu v rodine a komunite

Pôrodné asistentky si svoju odbornú spôsobilosť môžu rozširovať aj **v certifikačnej príprave**, kde pôrodné asistentky získajú zručnosti a vedomosti na vykonávanie certifikovaných pracovných činností a získanie certifikátu (Slezáková, 2008).

Certifikát možno získať z pracovnej činnosti

- plánované rodičovstvo a antikoncepcia
- psychofyzická príprava na pôrod

Nariadenie vlády SR č. 296/2010 Z. z. upravuje aj špecializačný odbor na riadenie a organizáciu zdravotníctva. Pre pôrodné asistentky je určený manažment v pôrodnej asistencii.

2.4 Koncepcia pôrodnej asistencie

Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky podľa zákona č. 576/2004 Z. z. o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 350/2005 Z. z. vydalo koncepciu odboru pôrodnej asistencie. Koncepcia definuje náplň zdravotnej starostlivosti v odbore, rozvoj starostlivosti v pôrodnej asistencii a vzdelávanie pracovníkov v pôrodnej asistencii. Historicky prvá koncepcia odboru pôrodnej asistencie vstúpila na Slovensku do platnosti prvého apríla 2006. Cieľom koncepcie je zjednotiť a skvalitniť starostlivosť poskytovanú pôrodnými asistentkami. V nej sú zapracované najnovšie legislatívne úpravy. Koncepciu vypracoval tím pôrodných asistentiek zriadený pri odbore ošetrovateľstva MZ

SR v spolupráci s hlavnou odborníčkou MZ SR pre pôrodnú asistenciu (Simočková, Záčeková, 2006).

Predmetom záujmu pôrodnej asistencie je žena, ako celok, nachádzajúci sa v určitom prostredí a stave zdravia, plod a novorodenec s právom na ohľaduplné zaobchádzanie. Činnosti pôrodnej asistencie sú orientované na podporu a udržanie zdravia, zabránenie vzniku choroby a pomoc k získaniu sebestačnosti (Zajac, 2006).

3 KOMPETENCIE PÔRODNYCH ASISTENTIEK

„Kompetencie sú dynamickou kombináciou kognitívnych zručností, vedomostí, interpersonálnych, intelektuálnych a praktických zručností, etických hodnôt, vlastností a postojov“ (Žiaková, Bóriková, Tomagová, 2011, s. 16).

Pôrodná asistencia je regulované povolanie a je viazané na odbornú spôsobilosť. Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky v zmysle zákona č. 576/2004 Z. z. o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov, v znení neskorších predpisov vydalo vyhlášku, kde sú ustanovené kompetencie a rozsah praxe pôrodnej asistencie. Zákon popisuje zdravotnú starostlivosť poskytovanú pôrodnou asistentkou. Prax pôrodnej asistencie je riadenie a poskytovanie starostlivosti pôrodnej asistentky metódou ošetrovateľského procesu.

Prax pôrodnej asistentky zahŕňa najmä:

- určovanie potrieb pôrodnej asistencie, ošetrovateľských potrieb,
- vedenie dokumentácie pôrodnej asistencie a ošetrovateľskej dokumentácie, ktorá je súčasťou zdravotnej dokumentácie a vyhodnocovanie výsledkov,
- starostlivosť o reprodukčné zdravie,
- výchovu zdravotníckych pracovníkov v pôrodnej asistencii a k profesionálnej etike,
- spoluprácu s ostatnými zdravotníckymi pracovníkmi a sinými odbornými pracovníkmi v zdravotníctve pri plánovaní, poskytovaní a vyhodnocovaní ošetrovateľskej starostlivosti a pôrodnej asistencie.

Poskytovanie pôrodnej asistencie riadi ďalší právny predpis. Je ňou vyhláška MZ SR z 2. júna 2005, č. 364/2005 Z. z. a vyhláškou MZ SR 470/2006 Z. z., ktorou sa určuje rozsah ošetrovateľskej praxe poskytovanej sestrou samostatne a v spolupráci s lekárom a rozsah praxe pôrodnej asistencie poskytovanej pôrodnou asistentkou samostatne a v spolupráci s lekárom.

Podľa tejto vyhlášky má pôrodná asistentka samostatne stanoviť sesterskú diagnózu posúdením stavu pacientky, vypracovať plán ošetrovateľskej starostlivosti, ktorý má zahŕňať cieľ, výsledné kritéria a intervencie sestry. Priebežne hodnotí účinnosť jednotlivých intervencií. Zabezpečuje uspokojovanie bio - psycho- sociálnych a spirituálnych potrieb. Poskytuje informácie súvisiace s podporou zdravého rodinného života, o plánovanom rodičovstve, o prevencii, diagnostike a liečbe gynekologických

chorôb vrátane skríningu, informuje o možnostiach ochrany pred domácim násilím, poskytuje informácie o včasnej diagnostike gravidity, poskytuje starostlivosť tehotnej žene, vykonáva psychofyzickú prípravu tehotnej ženy a osôb sprevádzajúcich pri pôrode, informuje o možnostiach pôrodu, obhajuje a presadzuje potreby a práva ženy, plodu a novorodenca (Eliašová, 2008).

„Pri vykonávaní ošetrovateľskej praxe by pôrodná asistentka mala samostatne vykonávať sesterskú diagnostiku posudzovaním zdravotného stavu pacientky a zhodnotením zdravotných problémov“ (Eliašová, 2008, s. 23).

Počas pôrodu v zdravotníckom zariadení má samostatne posúdiť rodičku, monitorovať jej zdravotný stav a stav plodu, posudzovať priebeh pôrodu vaginálnym vyšetrením, identifikovať odchýlky od normálneho priebehu pôrodu, psychicky podporiť rodičku a sprevádzajúce osoby, odvieť fyziologický pôrod vrátane pôrodu, pri ktorom je potrebná epiziotómia. Podľa vyhlášky č. 364/2005 Z. z. mohla pôrodná asistentka odvieť fyziologický pôrod len na základe písomného poverenia lekára.

Po pôrode pôrodná asistentka môže zhodnotiť popôrodné poranenia a ošetriť jednoduché popôrodné poranenia s výnimkou poranení, ktoré vyžadujú zásah lekára. Pôrodná asistentka môže vykonať prvé ošetrenie novorodenca a včas ho priložiť k prsníku, v prípade potreby zabezpečiť včas lekársku pomoc. Po pôrode a v šestonedelí pôrodná asistentka samostatne monitoruje stav ženy a novorodenca, asistuje rodičke pri začatí dojčenia, pri dojčení ju podporuje, pri nedostatočnej laktácii informuje ženu o náhradnej výžive pre novorodenca, poskytuje informácie o správnej výžive, plánovanom rodičovstve v čase dojčenia a starostlivosti o novorodenca. Na základe indikácii lekára samostatne pôrodná asistentka meria vitálne funkcie, odoberá biologický materiál, ošetruje rany s výnimkou rán, ktoré pre svoj priebeh vyžadujú lekára, u žien zavádza permanentné močové katétre a rektálne rúrky, aplikuje kyslík, klyzmu, podáva lieky všetkými dostupnými formami, na základe písomného poverenia lekára podáva vnútrožilovú aplikáciu liekov a parenterálnu výživu a monitoruje priebeh fyziologickej gravidity. Pôrodná asistentka v spolupráci s lekárom vykonáva činnosti súvisiace s diagnostickými výkonmi, ktoré robí lekár pri patologickom priebehu tehotnosti, pôrodu a šestonedelia, spolupracuje pri diagnostike a liečbe gynekologických chorôb a ochorení prsníka a pri uskutočňovaní metód asistovanej reprodukcie (Eliašová, 2008).

Táto vyhláška bola doplnená novou vyhláškou MZ SR č. 470/2006 z 13. júla 2006 podľa ktorej sa upúšťa od písomného poverenia lekára na vedenie fyziologického pôrodu pôrodnou asistentkou.

Pôrodná asistentka pracuje v multidisciplinárnom tíme a poskytuje kvalitnú starostlivosť v súlade s etickými princípmi, právami pacientov a detí s dôrazom na maximálnu kvalitu a výkonnosť. Volí ošetrovateľský model a využíva ošetrovateľský proces (Kilíková, Skolodová, 2009).

„Prispieva k profesionalizácii pôrodnej asistencie a zvyšovaniu prestíže a postavenia pôrodnej asistentky v spoločnosti“ ((Kilíková, Skolodová, 2009, s. 44).

Je potrebné, aby pôrodné asistentky poznali svoje kompetencie. Viac, ako polovica vysokoškolsky vzdelaných pôrodných asistentiek nevie vymenovať ani jednu z legislatívne ustanovených kompetencií. To znamená, že vzdelávacie inštitúcie, zamestnávateľia aj samotné pôrodné asistentky čaká veľa práce (Kilíková, Skolodová, 2009).

4 PRIESKUM HISTÓRIE VZDELÁVANIA V PÔRODNEJ ASISTENCII

Pôrodná asistancia a samotné vzdelávanie pôrodných asistentiek stále napreduje. Proces vzdelávania pôrodných asistentiek postupne prešiel zo štvorročného maturitného štúdia a dvojročného nadstavbového štúdia, cez trojročné štúdium diplomovaných pôrodných asistentiek až na vysokoškolské štúdium. Pôrodné asistentky majú od nepamäti v spoločnosti významné postavenie. Aby mohli vykonávať toto krásne povolanie a poskytovať kvalitnú ošetrovateľskú starostlivosť, je potrebné kvalitné vzdelanie.

4.1 Ciele prieskumu

Predmetom diplomovej práce bolo zmapovanie vývoja vzdelávania v pôrodnej asistencii od najstarších písomných zmienok po súčasné vzdelávanie pôrodných asistentiek.

Pôrodná asistancia tak, ako každý iný odbor, má svoju históriu. Korene pôrodnej asistencie sú staré ako ľudstvo samo. Vykonávanie praxe pôrodnej asistentky súviselo aj s jej vzdelávaním. Počas nášho prieskumu sme si kládli viaceré otázky: Zmenilo sa vzdelávanie pôrodných asistentiek? Boli medzi jednotlivými študijnými plánmi rozdiely? Aké boli a sú kompetencie pôrodných asistentiek?

Na základe preštudovania literatúry a prieskumov, ktoré sa v predmetnej problematike realizovali, sme si stanovili **hlavný cieľ** prieskumu: Zistiť, ako sa menilo vzdelávanie pôrodných asistentiek od školského roku 1965/66 až po súčasnosť.

Precizovaním a špecifikovaním hlavného cieľa sme dospeli k nasledovným **čiasťovým cieľom**:

C1: Zistiť rozdiely medzi jednotlivými študijnými plánmi v závislosti od druhu vzdelávania.

C2: Zistiť rozdiely zamerané na predmety v praktickej časti vzdelávania a v teoretickej časti vzdelávania pôrodnej asistencie.

C3: Zistiť a porovnať kompetencie pôrodných asistentiek v minulosti a v súčasnosti.

K získaniu informácií, k docieleniu čiasťových cieľov i hlavného cieľa sme si stanovili **výskumné otázky**:

O1: V čom sa z pohľadu analýzy vzdelávania najviac líšia jednotlivé druhy vzdelávania pôrodnej asistencie?

O2: Aká bola autonómnosť vykonávania povolania pôrodnej asistentky v závislosti od jednotlivých spoločenských období?

4.2 Metódy prieskumu

Výber prieskumnej vzorky

Predmetom skúmania boli študijné plány študijného odboru ženská sestra, pôrodná asistentka a diplomovaná pôrodná asistentka. Boli to študijné plány určené pre denné štvorročné štúdium, študijný odbor ženská sestra určený pre absolventov základnej školy, ktorý mal platnosť od roku 1965 až do roku 1972, študijný plán určený pre dvojročné štúdium odbor ženská sestra pre absolventky stredných škôl s platnosťou od 1. septembra 1972, študijný plán pre študijný odbor ženská sestra ako diaľkové pomaturitné kvalifikačné štúdium určené pre absolventky SZŠ, študijný plán pre študijný odbor diplomovaná pôrodná asistentka určený na denné vyššie odborné štúdium pre absolventov stredných škôl s maturitou s účinnosťou od 1.9.1996 a študijný plán zo Slovenskej zdravotníckej univerzity v Bratislave, kde prebieha bakalárske štúdium v odbore pôrodná asistancia pre akademický rok 2010/2011. Základným kritériom prieskumného súboru bola príslušnosť k povolaniu ženskej sestry a pôrodnej asistentky. Prieskumnú vzorku tvorilo päť pôrodných asistentiek, ktoré končili štúdium v školskom roku 1972 až 2010. Sú to pôrodné asistentky, ktoré pracovali a pracujú na pôrodnej sále, v ambulanciách primárnej zdravotnej starostlivosti a bývalá terénna pôrodná asistentka.

Použité metódy

Literárna metóda nám umožnila sprostredkovanie prehľadu o skúmanej problematike a vypracovanie teoretických východísk, pretože patrí k východiskovej metóde prípravy na výskumnú činnosť.

Štúdium archívnych materiálov nám umožnilo prehľad zákonov, ktoré zásadným spôsobom ovplyvnili systém vzdelávania a prehľad študijných plánov nám poskytol obraz o študijných odboroch a ich vzdelávaní.

Doplňujúcou metódou bol **pološtruktúrovaný rozhovor** s pôrodnými asistentkami a metódou **komparácie** sme dané údaje porovnávali.

Postupy – procedúry

Študijné plány sme chceli získať z viacerých stredných zdravotníckych škôl na Slovensku. O študijné plány sme v októbri 2011 elektronickou formou žiadali Strednú zdravotnícku školu v Trnave a Strednú zdravotnícku školu v Bratislave – no neúspešne. Na našu žiadosť nám neodpovedali. Študijné plány odboru ženská sestra a pôrodná asistentka nám ochotne boli poskytnuté v novembri 2011 na strednej zdravotníckej škole v Nitre. Zo Slovenskej zdravotníckej univerzity v Bratislave sme získali študijné plány študijného odboru pôrodná asistencia z akademického roku 2010/2011. SZŠ Nitra nám poskytla študijné plány ženských sestier, pôrodných asistentiek a diplomovaných pôrodných asistentiek od školského roku 1965/66 až po školský rok 1996/97. Následne sme získané študijné plány porovnávali. Pre náš prieskum sme si zvolili ako doplňujúcu metódu - pološtruktúrovaný rozhovor s pôrodnými asistentkami, ktorý prebiehal v januári 2012.

5 VÝSLEDKY

Hlavným cieľom prieskumu bolo zistiť, ako sa menilo vzdelávanie pôrodných asistentiek, porovnať jednotlivé študijné plány v súvislosti od druhu vzdelania, zistiť medzi nimi rozdiely a porovnať kompetencie pôrodných asistentiek v minulosti a súčasnosti.

Študijné plány sme usporiadali do jednotlivých tabuliek.

5.1 Prezentácia študijných plánov

Ako prvý krok Vám predstavujeme jednotlivé študijné plány usporiadané do jednotlivých tabuliek. Do tabuliek sme zaradili len odborné predmety a hodiny praktického vyučovania.

Tabuľka 1 Denné štúdium

	ŠTVORROČNÉ ŠTÚDIUM	DVOJROČNÉ ŠTÚDIUM	VOV	BAKALÁR. ŠTÚDIUM
Počet teórie	6764	1350	1955	2218
Počet praxe	1188	1232	2645	2454
Gynekológia	} 320	} 234	153	70
Pôrodníctvo			170	122
Starostlivosť o ženu	268	144	–	–
Gynekologické ošetrovatel'stvo	–	–	68	84
Pôrodnícke ošetrovatel'stvo/pôrodná asistencia	–	–	136	160

V tabuľke 1 sme uviedli počet povinne vyučovacích hodín teoretického a praktického vyučovania pôrodných asistentiek v dennej forme štúdia. Najviac hodín teórie s porovnaním s praktickým vyučovaním má štvorročné štúdium ženských sestier. Vo forme vyššieho odborného štúdia prax predstavuje viac ako polovicu hodín z teórie. Aj bakalárska forma štúdia svojim študentkám poskytuje viac hodín praxe ako teórie.

V tabuľke sme uviedli ešte počty hodín profilových predmetov, ktoré najviac súvisia s poskytovaním starostlivosti o ženu. Vo štvorročnej a dvojročnej forme štúdia sa gynekológia a pôrodnictvo vyučovala ako jeden predmet, v ďalších typoch štúdia sa tieto predmety vyučujú samostatne.

Tabuľka 2 Externé štúdium

	ROČNÉ ŠTÚDIUM	VOV	BAKALÁRSKE ŠTÚDIUM
Počet teórie	140	420	875
Počet praxe	70	300	1302
Gynekológia	40	25	20
Pôrodnictvo	45	30	40
Starostlivosť o ženu	40	50	–
Gynekologické ošetrovatel'stvo	–	–	25
Pôrodná asistancia	–	–	55

V tabuľke 2 sme uviedli počet hodín teoretického a praktického vyučovania pôrodných asistentiek v externej forme štúdia. Keďže ide už o sestry a pôrodné asistentky z praxe, počty hodín s porovnaním s denným štúdiom sú už znížené. Najviac hodín praxe v porovnaní s teoretickým vyučovaním má bakalárska forma štúdia.

Tabuľka 3 Zoznam povinných vyučovacích predmetov v dennej forme štúdia

ŠTVORROČNÉ Š.	DVOJROČNÉ Š.	VOV	BAKALÁRSKE Š.
Gynekológia a pôrodníctvo	Gynekológia a pôrodníctvo	Gynekológia	Gynekológia
-	-	Pôrodníctvo	Pôrodníctvo
Patol. anatómia a pat. fyziológia	Patológia	Patológia	Patológia
-	-	Anatómia a fyziol.	Anatómia a fyziol.
Somatológia	Somatológia	-	-
Starostlivosť o ženu	Starostlivosť o ženu	-	-
Pediatrica	Pediatrica	Pediatrica	Pediatrica
-	-	-	Neonatológia
-	-	-	Embryológia
-	-	Klinická genetika a embryológia	Klinická genetika
Vnútorné choroby	Vnútorné choroby	-	-
.	.	Klinika chorôb	Klinika chorôb
Neurológia a psychiatria	Neurológia a psychiatria	.	.
Mikrobiol., epidem., hygiena	Mikrobiol., epidem., hygiena	Mikrobiológia	Mikrobiol. bakteriol. virológia, parazit
-	-	-	Hygiena
Chirurgia	Chirurgia	-	-
Latinský jazyk	Latinský jazyk	Latinský jazyk	Latinský jazyk
Psychológia a pedagogika	Psychológia a základy výchovy	Psychológia a pedagogika	Aplikovaná pedagogika
.	.	.	Psychológia
Zdravotnícka branná príprava	Zdravotnícka branná výchova	-	-
Teória a organizácia zdravotníctva	Organizácia zdravotníctva	Organizácia zdravotníctva	Organizácia zdravotníctva

Metodika zdrav. Výchovy obyvateľ.	-	-	-
Zdravotnícke náuky	-	-	-
-	-	Preventív. lekárstvo	Preventív. lekárstvo
-	Teória ošetrovania	-	-
-	Sociálne práv.náuky	Sociológia	Sociológia
-	-	Právo a legislatíva	Zdravotnícke právo
-	-	Zákl. biochémie, biofyziky a rádiol.	Biofyzika, biochémia a rádiol
-	-	Farmakológia	Farmakológia
-	-	Ošetrovateľstvo	-
-	-	Ošetrovateľský proces	Proces pôrodnej asistencie
-	-	Oše. v gynekológii	Gynekologické oše.
-	-	Oše. v pôrodníctve	Pôrodná asistencia
-	-	Oše. v pediatrii	Star. o novorodenca a dojča
-	-	Oše. techniky	Techniky pôr. asis. a ošetrovateľstva
-	-	Výskum v oše.	Základy výskumu
-	-	Náuka o výžive	Dietológia
Liečebná TV v gyn.	-	Fyzioterapia	Psychofyzická príprava na pôrod
-	-	-	História pôr. asisten.
-	-	Manažment v oše.	Zákl. manažmentu
-	-	Komunikácia	Profesionálna komunikácia
-	-	Základy rétoriky	-
-	-	Profesionál. etika	Profesionál. etika
Ruský jazyk	-	Cudzí jazyk	Cudzí jazyk – AJ/NJ
-	-	-	Onkológia

		Rodinná výchova a vých. k sex. životu	Rodinná výchova a vých. k sex. životu
-	-	-	Pôrodná asistancia v primárnej star.
-	-	Informatika a ekonomika	-
-	-	-	Prvá pomoc
-	-	Analgézia, anestézia a resuscitácia	Anesteziológia, analgéza, intenzívna medicína
Slovenský jazyk	-	-	-
Zemepis	-	-	-
Občianska výchova	-	-	-
Matematika	-	-	-
Fyzika	-	-	-
Chémia	-	-	-
Biológia	-	-	-
Dejepis	-	-	-
Pracovná výchova	-	-	-
Písanie na stroji	-	-	-
Telesná výchova	-	-	-

V tabuľke 3 sme uviedli zoznam povinných vyučovacích predmetov, ktoré sa vyučovali v dennom štúdiu ženských sestier a pôrodných asistentiek. Štvorročné štúdium, keďže ide o stredoškolskú formu štúdia, obsahuje okrem odborných predmetov aj všeobecnovzdelávacie predmety. Vo vyššom odbornom štúdiu boli pridané nové medicínske, ošetrovateľské predmety a sociálne vedy. Bakalárske štúdium poukazuje už na vyšší počet medicínskych a ošetrovateľských predmetov ako predchádzajúce formy štúdia.

Tabuľka 4 Zoznam povinných vyučovacích predmetov v externej forme štúdia

ROČNÉ Š.	VOV	BAKALÁRSKE Š.
Gynekológia	Gynekológia	Gynekológia
Pôrodníctvo	Pôrodníctvo	Pôrodníctvo
Psychológia ženy	Aplik. psychológia	Psychológia
Starostlivosť o ženu	Oše. v starostlivosti o ženu	Gynekologické oše.
-	-	Pôrodná asistancia
Starostlivosť o ženu – cvičenie	-	-
-	Ošetrovateľský proces	Proces pôrodnej asistencie
-	Farmakológia	Farmakológia
-	Pediatrica	Pediatrica
-	-	Neonatólógia
-	-	Embryológia
-	-	Star. o novorodenca a dojča
-	Klinická genetika	Klinická genetika
-	Anesteziológia a intenzívna med.	Anesteziológia, analgéza, intenzívna medicína
-	Onkológia	Onkológia
-	Oše. etika	Profesionálna etika
-	Aplikovaná pedagogika	Aplikovaná pedagogika
-	Aplikov. sociológia	Sociológia
-	Náuka o výžive	Dietológia
-	Manažment a organ. zdravotníctva	Organizácia zdravotníctva
-	-	Zákl. manažmentu

-	Informatika	-
-	Oše. v primárnej zdr. starostlivosti	PA v primárnej zdr. starostlivosti
-	Právo a legislatíva v činnosti PA	Zdravotnícke právo
-	Základy rétoriky v úradnom jazyku	Profesionálna komunikácia
-	Teórie a modely v ošetrovatel'stve	-
-	Cudzí jazyk AJ/NJ	Cudzí jazyk AJ/NJ
-	-	História pôrodnej asistencie
-	-	Techniky PA a oše.
-	-	Patológia
-	-	Anatómia a fyziol.
-	-	Mirobiol. bakteriol. virológia, parazit
-	-	Hygiena
-	-	Preventív. lekárstvo
-	-	Biofyzika, bioch. a rádiológia
-	-	Klinika chorôb
-	-	Rodinná výchova a vých. k sex. životu
-	-	Psychofyzická príprava na pôrod
-	-	Prvá pomoc
-	-	Latinský jazyk

V tabuľke 4 sme uviedli zoznam povinne vyučovacích predmetov v externom štúdiu určenom pre ženské sestry a pôrodné asistentky z praxe. Ročné štúdium, ako pomaturitné kvalifikačné štúdium, poukazuje na najmenší počet vyučovacích predmetov, pretože sa

jednalo len o tzv. rozdielovú maturitu. V odbore diplomovanej pôrodnej asistentky, tak ako v dennom aj v externom štúdiu, pribudli nové medicínske a ošetrovateľské predmety. Vysokoškolská forma štúdia aj v externej forme poskytuje svojim študentkám širší rozsah vedomostí z ošetrovateľských aj medicínskych predmetov.

5.2 Rozhovor s pôrodnými asistentkami

Ako ďalší krok prezentujeme rozhovor s jednotlivými pôrodnými asistentkami, ktoré absolvovali rôzne formy štúdia pôrodnej asistencie. Rozhovorom sme chceli dospieť k ďalším čiastkovému cieľu.

Rozhovor s pôrodnou asistentkou V.B., ktorá pracovala ako pôrodná asistentka na pôrodnej sále.

Aký druh vzdelania ste absolvovali?

V roku 1972 som maturovala na strednej zdravotníckej škole v Nitre ako ženská sestra. Bolo to štvorročné štúdium na ktoré som išla zo základnej školy. Boli sme jedna trieda ženských sestier. Súčasne s nami prebiehala aj dvojročná nadstavbová forma štúdia ženských sestier. Maturitná skúška sa skladala z teoretickej a praktickej časti. Teoretická maturitná skúška bola ústna, maturovala som z gynekológie, pôrodnictva, pediatrie a zo slovenského a ruského jazyka. Praktická časť prebiehala na pôrodnej sále. Neskôr som popri zamestnaní absolvovala vyššie odborné vzdelanie ako diplomovaná pôrodná asistentka.

Kedy ste začali chodiť na prax a aká bola praktická výučba?

V prvom ročníku sme ešte na prax vôbec nechodili. Do nemocnice sme začali chodiť až ako druháčky. Najprv sme vôbec nechodili k pacientkam. Boli sme oblečené do takých pásikavých šiat, na hlave sme mali trojčípe šatky. Robili sme len pomocné práce a prácu sanitára. Čistili sme napr. s kefami schody, neskôr sme v čistiacej miestnosti umývali podložné misy. K pacientkam sme sa dostali až neskôr, v druhom ročníku. Začínali sme na chirurgickom a internom oddelení. Až v treťom ročníku sme začali pracovať na gynekologicko – pôrodnickom oddelení. Vo štvrtom ročníku už bolo viacej praxe. Chodili sme na prax na novorodenecké oddelenie, detské, do mliečnej kuchynky, ale aj na interné a chirurgiu. Praxovali sme aj na ambulancii na poliklinike. Polovicu týždňa sme praxovali a druhú polovicu sme sa ešte učili v škole.

Ak by ste porovnali teoretické a praktické vyučovanie, ktorých predmetov ste počas Vášho štúdia mali viac?

Určite teórie, viacej sme sa učili, než chodili na prax do nemocnici. K práci ženských sestier na pôrodnú sálu sme sa dostali až ako tretiačky.

Koľko ste museli mať odvedených pôrodov počas štúdia?

Museli sme mať odvedených 15 pôrodov vrátane zápočtového, asistencii pre operačných pôrodov a niekoľko prvých ošetrení novorodencov, ale už si nepamätám koľko. Pôrody sme si chodili odvádzať počas svojho voľna. Aj keď za službu bolo 8 -10 pôrodov, my sme mohli ísť len k fyziologickému pôrodu a k viacrodičke.

Sú rozdiely v starostlivosti o rodičku a šestonedielku na začiatku Vašej profesionálnej kariéry a ako by ste hodnotili starostlivosť dnes?

Nebolo toľko indukovaných pôrodov. Keď prišla žena do pôrodnice, nezasahovalo sa tak do priebehu pôrodu ako dnes. Nechával sa tomu voľný priebeh. Ozvy plodu sa počúvali stetoskopom. Rodičky boli u nás aj 24 hodín. Mohli prijímať tekutiny a stravu. A keďže bolo menej indukovaných pôrodov, bolo aj menej patológií a operačných pôrodov. Šestonedielky po spontánnom pôrode stávali z postele až po 24 hodinách, po každom močení sa oplachovali čistou vodou na podložnej mise ešte dva dni aj keď boli už mobilné. Rodičky po operačnom pôrode - sectio cesarea, boli na pôrodnej sále sledované len dve hodiny, potom sa prevádzali na oddelenie šestonedelia. Vstávať z postele mohli po 24 hodinách. Varil sa im urologický čaj a pravidelne, pokiaľ sa nemohli vymočiť, sa cievkovali. Dnes sa im už pred operáciou zavádza permanentný katéter, ktorý sa vyberá až na druhý pooperačný deň. Nebol ešte jednorazový materiál, takže rukavice, striekačky, ihly, pôrodné balíčky sme si sami umývali a sterilizovali. Rodičky nemali možnosť mať pri pôrode blízku osobu. Dnes možno prežiť samotnú pôrodnú bolesť i narodenie dieťaťa spoločne s partnerom.

Aké boli kompetencie pôrodných asistentiek, keď ste začínali pracovať?

Kompetencie sme mali obmedzené. Aj keď sme v škole museli mať niekoľko vaginálnych vyšetrení, v praxi sme sami nemohli rodičku vyšetriť. Vyšetriť rodičku sme mohli len v prítomnosti lekára. Pôrod sme mohli odvieť len na poverenie lekára, čiže záležalo len na ňom. Celý priebeh pôrodu sme si odsledovali, samotný pôrod a šitie episiotómie urobil lekár. Popôrodná starostlivosť bola zase na nás. Lekár šestonedielku prišiel len skontrolovať a až potom mohla byť prevezená na popôrodné oddelenie.

Rozhovor s pôrodnou asistentkou L.K., ktorá pracuje po skončení školy na pôrodnej sále.

Aký druh vzdelania ste absolvovali?

Po skončení strednej zdravotníckej školy v Nitre ako zdravotnícky asistent som išla študovať na Slovenskú zdravotnícku univerzitu do Bratislavy. V roku 2011 som ukončila školu ako pôrodná asistentka.

Kedy ste začali chodiť na prax a aká bola praktická výučba?

Prvá klinická prax prebiehala najprv na škole, až na konci zimného semestra v prvom ročníku sme začali chodiť na prax do nemocnice. Začínali sme na gynekologických pracoviskách. Na pôrodnú sálu sme chodili v druhom a treťom ročníku. Prax prebiehala na gynekologicko – pôrodných oddeleniach, na internom oddelení a chirurgickom oddelení, na novorodeneckom oddelení a na ambulanciách primárnej zdravotnej starostlivosti a v ADOS. Na konci prvého ročníka sme mali mesačnú súvislú klinickú prax a aj dva týždne praxe počas prázdnin. V druhom ročníku bola tiež mesačná prax aj zimnom aj letnom semestri a tiež dvojtýždňová prázdninová prax na pôrodnej sále. V treťom ročníku bola mesačná prax len v zimnom semestri a ešte dva týždne pred učením, pred štátnicami. Prax sme väčšinou mávali bez vyučujúcich a to bolo asi také najhoršie, pretože sme boli odkázané na ochotu pôrodných asistentiek. Vyučujúce boli s nami len pár krát na začiatku. Mali sme však aj spolužiačky, ktoré maturovali na iných školách, ako na zdravotníckych. Tie nemali ani predstavu o nemocnici, o príprave terapie pre pacientov. Prax sme mávali aj v nemocniciach v mieste svojho bydliska, takže mali sme možnosť vidieť aj prevádzku iných nemocníc.

Ak by ste porovnali teoretické a praktické vyučovanie, ktorých predmetov ste počas Vášho štúdia mali viac?

Myslím si, že bolo určite viacej praxe. Aj keď sme mali veľa teoretických odborných predmetov, praxe bolo dosť. Mávali sme mesačné súvislé praxe na konci každého semestra. V škole sme sa zase učili vyšetrovať na takých „modeloch“ a na ďalšom modeli sa dal viesť pôrod.

Koľko ste museli mať odvedených pôrodov počas štúdia?

Odvedených sme museli mať najmenej 40 pôrodov, 100 prvých ošetrení novorodencov, starostlivosť o niekoľko žien počas rizikovej gravidity a starostlivosť o 100 šestonedielok. Všetky výkony sme si museli zapisovať do zápisníka klinickej praxe a lekár nám to musel podpísať.

Aké sú Vaše kompetencie ako pôrodnej asistentky?

Myslím si, že máme dost' široké kompetencie. Už pri prevzatí pacientky na pôrodnej sále a posúdení jej zdravotného stavu stanovujeme sesterské diagnózy. Pacientka je poučená o režime na pôrodnej sále. U nás, počas prvej doby pôrodnej nesmie jesť, ani piť. Záleží od stavu pacientky, ale zvyčajne sa im okolo obeda, ak neporodí, podáva infúzna terapia. Intravenóznou terapiu podávame na poverenie ošetrojúceho lekára. Rodičky sú pravidelne monitorované. Robí sa im kardiokografický záznam. Ozvy plodu počúvame CTG (kardiokografickým) prístrojom, takže aj samotná rodička si svoje ešte nenarodené bábätko počuje. Sledujú sa im vitálne funkcie. Zvyčajne lekár rodičky vyšetruje každé tri hodiny, ak je treba, tak aj častejšie. My si rodičku na pôrodnom boxu vyšetrujeme samé, lekár je privolaný k pôrodu až k druhej dobe pôrodnej. Pôrody u nás odvádza lekár. Záleží však na pôrodníkovi, ktorý dovoľí, aby aj pôrodná asistentka odvedla pôrod vrátane episiotómie. Sú však aj lekári, ktorí neradi vidia ak pôrodná asistentka rodičku vyšetruje, o vedení pôrodu ani nehovorím. Šitie episiotómie už vykonáva len lekár. Ak ide o rýchly pôrod, a lekári operujú, alebo sú pri inom pôrode, vtedy odvedieme pôrod aj my.

Rozhovor s pôrodnou asistentkou D.Š., ktorá pracovala ako terénna sestra.

Aký druh vzdelania ste absolvovali?

Po absolvovaní gymnázia som nastúpila na dvojročné štúdium „ženská sestra“ na strednú zdravotnícku školu do Nítry. Maturovala som v roku 1973. V roku 2000 som ukončila v Bratislave diplomovanú pôrodnú asistentku. Mám aj pomaturitné špecializačné štúdium z intenzívnej starostlivosti v gynekológii a v pôrodníctve.

Kedy ste začali chodiť na prax a aká bola praktická výučba?

Na začiatku prvého ročníka sme mávali len takú „sanitársku prax“. Chodili sme na prax len jeden deň v týždni. V druhom polroku sme už prechádzali všetkými oddeleniami. K samotným pôrodom sme sa dostali až v druhom ročníku. Na konci prvého ročníka sme absolvovali mesačnú prax, kde sme mávali aj nočné služby. V druhom ročníku už bolo praxe viacej, ale už si nepamätám koľko dní sme chodili na prax. Pamätám si, že aj po skončení praxe sme sa ešte učili v takej učebni v nemocnici. Počas štúdia sme museli mať odvedených 15 pôrodov a 15 vyšetrení rodičiek. U prvorodičiek sme pôrod nemohli odvieť. Na konci prvého ročníka sme mali mesačnú prax. Boli sme rozpísané do služieb, slúžievali sme aj nočné.

Viem, že ste pracovali ako ženská sestra v teréne, povedzte mám, aká bola Vaša náplň práce a kompetencie?

Do terénu som nastúpila po materskej dovolenke. Robila som tam od roku 1977 až do roku 1992, potom som prišla robiť do nemocnice na zmeny. Už v tom čase sa rozprávalo o zrušení terénnych sestier, nakoniec boli asi v roku 1993 alebo 1994 zrušené. Každé ráno sme prichádzali do ambulancie. Ja som mala pridelených dvoch lekárov. Zakladali sme si tam výsledky a od lekára sme dostali zoznam pacientok, ktoré bolo treba v ten deň navštíviť. Navštevovali sme tehotné ženy mesiac pred pôrodom, aj tie, ktoré nechodili do poradne. Šestonedielky sme navštevovali zvyčajne len raz, ak mala mamička nejaký problém, tak aj častejšie. Návštevy patrili aj tým ženám, ktoré boli po operáciách a potrebovali doma nejakú starostlivosť. Tehotným ženám sme merali TK, vyšetřili moč a centimetrom sme odmerali výšku maternice, vzdialenosť symfýza – fundus. Počúvali sme ozvy plodu stetoskopom. Tehotné boli edukované o samotnom pôrode. Aj keď mali možnosť navštevovať psychofyzickú prípravu pred pôrodom, učili sme ich ako počas kontrakcií správne dýchať, relaxovať a tlačiť počas druhej doby pôrodnej. Poučali sme ich, čo robiť pri začínajúcom pôrode, čo si treba so sebou zobrať do pôrodnice. Bol čas sa im venovať a odpovedať im na otázky, hlavne prvorodičky mali dostatok otázok. Šestonedielkam sme skontrolovali šitie episiotómie, očistky, výšku dna maternice a prsníky. Boli poučené o dojčení a strave počas dojčenia, o možnom zápale prsníka a jeho ošetrovaní. Nosili sme pri sebe aj lieky, takže ak napr. nejaká šestonedielka silnejšie zakrvácala, mohli sme jej podať kvapky na stiahnutie maternice. Novorodencov sme už nekúpali, tú starostlivosť prevzali od nás detské sestry. V teréne sme odoberali aj biologický materiál, ktorý sme osobne nosili do laboratórií. Každú návštevu sme si zapisovali do denníka terénnej ženskej sestry. To nám museli ženy aj podpísať. Každý mesiac sme mávali stretnutie s hlavnou okresnou sestrou, kde sme podávali hlásenie o pôrodoch a návštevách, riešili sme individuálne problémy. Pamätám si, že chodili aj kontroly. Tie overovali, či sme u danej tehotnej žene aj boli. Najhoršie bolo, ak sme išli k nejakej tehotnej do odľahlej dediny, kde chodili dva autobusy za deň a nakoniec sme ju nenašli doma. Museli sme tam ísť aj po druhýkrát. Po skončení v teréne sme išli na obed robiť poradne pre tehotné do ambulancie. Tam sme sa striedali, čiže vyšlo mi to asi 2-3krát do týždňa. Cestovali sme autobusom, cestovné lístky nám na konci mesiaca preplácali. Keď si však na to spomeniem, už by som to robiť nechcela. Stále sme museli niekam cestovať, nie vždy sme však boli vítaní, hlavne v rómskych rodinách.

Rozhovor s pôrodnou asistentkou I. Ž., ktorá pracovala na gynekologickej ambulancii ako ambulatná sestra.

Aký druh vzdelania ste absolvovali?

V roku 1976 som maturovala na strednej zdravotníckej škole v Ružomberku. Bolo to dvojročné štúdium, kde som nastupovala po skončení gymnázia. Urobila som si aj špecializáciu v gynekológii a v pôrodníctve.

Kedy ste začali chodiť na prax a aká bola praktická výučba?

Ja si na to už veľmi nespomínam, viem, že sme najprv praxovali na rôznych oddeleniach, až potom na ženských. Chodili sme na prax aj do vojenskej nemocnice. Museli sme odvieť asi 15 pôrodov.

Pracovali ste na obvodnej gynekologickej ambulancii, povedzte nám, aká bola Vaša náplň práce a kompetencie?

Na ambulanciu som nastupovala už v roku 1977, pretože som mala zdravotné problémy a nemohla som robiť nočné zmeny. Začínala som na onkogynekologickej ambulancii v nemocnici, potom som išla na materskú dovolenku a po skončení MD som nastúpila do obvodnej gynekologickej ambulancie, kde som pracovala 20 rokov. Na začiatku mojej praxe bola prísna rajonizácia. Ambulanciu mohli navštevovať len pacientky, ktoré k nám boli pridelené. Dopoludnia sa vybavovali pacientky, ktoré prišli na vyšetrenie a poľudní sa robili poradne pre tehotné. Spolupracovali sme terénnymi ženskými sestrami. Ak mi tehotná neprišla na poradňu, išla k nej ženská sestra domov. Tehotným na poradni som zmerala tlak krvi, odvážila som ich a vyšetřila som im moč. Tie, ktoré mali záujem, mohli navštevovať aj psychofyzickú prípravu v nemocnici. Bola to bežná práca v ambulancii. Odoberali sme krv, asistovali lekárovi pri vyšetřeniach a menších výkonoch, napr. zavádzanie vnútro maternicového telieska. Každá pacientka bola zaevidovaná v ambulatnej knihe. Hlavný dôraz sa kládol hlavne na preventívne prehliadky, čiže takzvaný KVOP. Pacientky sme pravidelne pozývali na vyšetřenie. Ministerstvom sme mali určené, ktoré ročníky treba predvolať na vyšetřenie. Pacientky po predvolaní aj prišli, vedeli, že je to potrebné, inak by sa na vyšetřenie nedostavili. Tie pacientky, u ktorých sa lekárovi niečo nepozdávalo, boli odoslané na onkogynekológiu. Popoludní sa robili poradne pre tehotné. Tie sme odvážili, zmerali TK a vyšetřili moč. Po skončení ambulatných hodín sme upratovali ambulanciu, umývali nástroje, rukavice, všetko sterilizovali. Rukavice sa sušili a pudrovali.

Rozhovor s pôrodnou asistentkou I. M., ktorá v súčasnosti pracuje na gynekologickej ambulancii.

Aký druh vzdelania ste absolvovali?

Ja som v roku 1991 maturovala na strednej zdravotníckej škole ako zdravotná sestra. Po maturite som nastúpila na gynekologicko – pôrodnické oddelenie do vtedajšej NsP. V roku 1999 som začala chodiť na jednoročné pomaturitné kvalifikačné štúdium ako ženská sestra, kde som v roku 2000 maturovala. Podmienkou na prijatie na štúdium bolo rok prax na gynekologicko –pôrodnických oddeleniach. Do školy sme chodili len každý druhý piatok, bolo to na celý deň až do večera. Maturita pozostávala z teoretickej a praktickej časti. Teoretická časť sa skladala z ústnej odpovede z gynekológie, pôrodnictva a starostlivosti o ženu. Tie, ktoré mali maturitu ako detské sestry, museli ešte maturovať aj z interného lekárstva. Praktická časť prebiehala na gynekologicko –pôrodnickej klinike, kde sme si ťahali otázky. Ja som maturovala pri gynekologickej pacientke. Maturovalo sa však aj na šestonedelí a pôrodnej sále. Potom som si urobila špecializáciu z intenzívnej starostlivosti v gynekológii a v pôrodnictve.

Kedy ste začali chodiť na prax a aká bola praktická výučba?

Keďže my sme boli sestry z praxe, absolvovali sme v škole len teoretickú časť. Myslím, že párkrát sme boli aj na oddelení, akože v rámci praxe, ale neviem koľko toho bolo. Do školy sme chodili len každý druhý piatok na celý deň. V rámci svojho zamestnania sme museli mať absolvované aj nejaké výkony, pôrody a ošetrenia novorodencov.

Ak by ste porovnali teoretické a praktické vyučovanie, ktorých predmetov ste počas Vášho štúdia mali viacej?

Myslím si, že naše štúdium bolo skôr teoretické. Bolo si treba doplniť teoretické vedomosti z gynekológie a pôrodnictva. Prax vlastne súvisela s našim zamestnaním.

Koľko ste museli mať odvedených pôrodov počas štúdia?

Počas štúdia sme museli mať odvedených 15 pôrodov a šestnásty pôrod bol takzvaný zápočtový. Pôrody nám podpisoval lekár, ktorý bol pri nás.

Pracujete na obvodnej gynekologickej ambulancii, povedzte nám, aká je Vaša náplň práce a kompetencie?

Ráno si pripravujem ambulanciu, prichádzajú tie pacientky, ktoré sú objednané na odbery krvi a na injekcie. U nás sa pacientky objednávajú, tie ktoré sú akútne, sú vyšetrené bez objednania. Máme pacientky z Nitry a z okolia, ktoré majú u nás podpísanú dohodu o poskytovaní zdravotnej starostlivosti. Pacientka má zavedenú kartu, plus k tomu je vedená v počítači. Pacientka pri príchode predloží kartu poistenca, s lekárom je osamote,

k vyšetreniu si ma lekár zavola, pri vyšetrení asistujem. Každú pacientku si lekár po vyšetrení „naboduje“, čiže všetko, čo sa týka poisťovni si lekár robí sám. Nie je našou povinnosťou predvolať pacientky na prehliadky, ale ja si ich zvyknem predvolať. Keď po predvolaní nepríde, zaznačím si to do karty a viacej ich už nepozývam. Novozistené tehotné po vystavení tehotenského preukazu poučam o možnosti navštevovať psychofyzickú prípravu, čoho sa majú vyvarovať a s akými ťažkosťami treba ihneď vyhľadať lekára. Tehotné, ktoré sú u nás zaevidované, chodia pravidelne podľa predpisu lekára do poradne. Ja im meriam tlak krvi, vyšetřím moč, odvážim a prejdú k lekárovi, kde im skontroluje výšku maternice, prístrojom popočúva ozvy, ak treba, tak ich palpačne vyšetří. Použitú nástroje si umývam a dávam sterilizovať, máme sterilizátor aj autokláv. Používame jednorazový materiál. Robím si len vatové tampóny, gázové dostávame hotové.

6 DISKUSIA

Predmetom záverečnej práce bolo zmapovať, ako sa menilo vzdelávanie pôrodných asistentiek, porovnať jednotlivé študijné plány v súvislosti od druhu vzdelávania, zistiť medzi nimi rozdiely a porovnať kompetencie pôrodných asistentiek v minulosti a v súčasnosti. Po preštudovaní odbornej literatúry sme v teoretickej časti rozpracovali počiatky pôrodnej asistencie, súčasný stav vzdelávania pôrodných asistentiek, koncepciu pôrodnej asistencie a samotné kompetencie pôrodných asistentiek. Stanovené výskumné otázky nám pomohli k docieleniu hlavného cieľa i čiastkových cieľov. V čiastkových cieľoch sme si stanovili zistiť rozdiely medzi jednotlivými študijnými plánmi v súvislosti od druhu vzdelávania, zistiť rozdiely zamerané na predmety v praktickej časti vzdelávania a v teoretickej časti vzdelávania pôrodnej asistencie a zistiť a porovnať kompetencie pôrodných asistentiek v minulosti a v súčasnosti. K získaniu informácii, k docieleniu čiastkových cieľov i hlavného cieľa sme si stanovili aj výskumné otázky, ktorými sme sa pýtali, v čom sa z pohľadu analýzy vzdelávania, najviac líšia jednotlivé druhy vzdelávania pôrodnej asistencie, a na autonómnosť vykonávania povolania pôrodnej asistentky v závislosti od jednotlivých spoločenských období.

6.1 Interpretácia výsledkov

Na porovnávanie študijných plánov nám poslúžili študijné plány zo strednej zdravotníckej školy v Nitre. Predmetom porovnávania bol študijný plán určený pre denné štvorročné štúdium, študijný odbor ženská sestra, určený pre absolventov základnej školy, ktorý mal platnosť od roku 1965 až do roku 1972, študijný plán určený pre dvojročné štúdium odbor ženská sestra pre absolventky stredných škôl s platnosťou od 1. septembra 1972, študijný plán pre študijný odbor ženská sestra ako diaľkové pomaturitné kvalifikačné štúdium určené pre absolventky SZŠ, študijný plán pre študijný odbor diplomovaná pôrodná asistentka, určený na denné vyššie odborné štúdium pre absolventov stredných škôl s maturitou s účinnosťou od 1.9.1996 a študijný plán určený pre bakalárske štúdium v odbore pôrodná asistencia pre akademický rok 2010/2011. V študijných plánoch určených pre ženské sestry a diplomované pôrodné asistentky zo SZŠ boli uvedené počty vyučovacích hodín v ročníkoch na týždeň. Študijný plán určený pre bakalárske štúdium pôrodnej asistencie už prezentuje celkový počet teórie a klinickej praxe počas celého

trojročného štúdia. Týždenné počty vyučovacích hodín zo SZŠ sme museli vypočítať na počet vyučovacích hodín počas celého štúdia. Na daných študijných plánoch, schválených ministerstvom zdravotníctva po dohode s ministerstvom školstva Slovenskej socialistickej republiky, bol prehľad týždňov v jednotlivých ročníkoch, pomocou, ktorého sme vypočítali počet vyučovacích hodín počas celého štúdia. Doplňujúcou metódou bol pološtruktúrovaný rozhovor s pôrodnými asistentkami. Získané údaje sme metódou komparácie porovnávali. Naším **prvým cieľom** bolo zistiť rozdiely medzi jednotlivými študijnými plánmi v závislosti od druhu vzdelávania. Tieto rozdiely sme zaznamenali v tabuľke 1 a 2.

Tabuľka 1 sme uviedli počet povinne vyučovacích hodín teoretického a praktického vyučovania pôrodných asistentiek v dennej forme štúdia. Najviac hodín teórie s porovnaním praktického vyučovania má štvorročné štúdium ženských sestier. Vo štvorročnom štúdiu bolo potrebných 6764 hodín teoretického vyučovania a len 1188 hodín praxe, čo je pomerne veľmi málo počas celého štúdia. Do hodín teoretického vyučovania boli započítané aj vyučovacie hodiny všeobecnovzdelávacích predmetov, pretože sa jednalo o stredoškolskú formu štúdia. V dvojročnom štúdiu ženských sestier bolo 1350 vyučovacích hodín teórie a 1232 hodín praxe. Ak navzájom porovnáme tieto dve formy štúdia, študentky odboru ženská sestra v dvojročnom nadstavbovom štúdiu mali len o 44 praktických vyučovacích hodín viac, ako tie, ktoré študovali odbor ženskej sestry štyri roky v stredoškolskej forme štúdia. Môžeme povedať, že počas nadstavbového štúdia študentky dostali približne rovnaký počet hodín praxe, ako tie, čo študovali štyri roky. Študijný odbor diplomovaná pôrodná asistentka sa vyučovala vo vyššom odbornom štúdiu. Štúdium trvalo tri roky, počas ktorých bolo odučených 1955 hodín teoretického a 2645 hodín praktického vyučovania. Keďže išlo o trojročnú vyššiu formu štúdia, už samotný počet hodín teórie i praxe je vyšší, ako u dvojročnej nadstavbovej formy štúdia. Počet hodín praktického vyučovania vo vyššom odbornom štúdiu bol o 690 vyučovacích hodín vyšší, ako počet hodín teórie. Bakalárska forma štúdia pôrodnej asistencie predstavuje tri akademické roky. Počas štúdia je predpísaných 4600 vyučovacích hodín. Slovenská zdravotnícka univerzita poskytuje svojim študentkám 2218 vyučovacích hodín teórie a 2454 hodín praxe. Štúdium pôrodnej asistencie vo vysokoškolskej sfére umožňuje pre študentky o 236 hodín praxe viac, ako samotnej teórie. Porovnaním všetkých foriem štúdia pôrodnej asistencie, vyššie odborné štúdium poskytuje približne rovnaké množstvo hodín teórie a praxe ako bakalárske štúdium. Počet hodín praktického vyučovania je vyšší v oboch formách štúdia.

Tabuľka 1 nám prezentuje aj počet vyučovacích hodín profilových predmetov týkajúcich sa daného odboru pôrodnej asistencie. V tabuľke sme porovnávali vyučovanie gynekológie, pôrodnictva, predmet starostlivosť o ženu, gynekologické a pôrodnické ošetrovateľstvo, vyučovanie pôrodnej asistencie. Vo štvorročnom a dvojročnom štúdiu sa gynekológia a pôrodnictvo vyučovala spoločne ako jeden predmet. Vo vyššom odbornom štúdiu a v bakalárskom štúdiu sa tieto predmety vyučovali samostatne. Výučba gynekológie a pôrodnictva vo štvorročnom štúdiu predstavovala 320 vyučovacích hodín. V dvojročnom štúdiu sa gynekológii a pôrodnictvu venovalo 234 hodín, čo je o 84 vyučovacích hodín menej, ako počas celých štyroch rokov stredoškolského štúdia. Vo vyššom odbornom štúdiu a bakalárskom štúdiu pôrodnej asistencie sa pôrodnictvu venovalo viacej hodín, ako gynekológii. Vo štvorročnom a dvojročnom štúdiu sa vyučoval aj predmet starostlivosť o ženu. Vo vyššom odbornom štúdiu bol obsah tohto predmetu vyučovaný zvlášť v gynekologickom, a zvlášť v pôrodnickom ošetrovateľstve. V bakalárskom štúdiu sa vyučovalo gynekologické ošetrovateľstvo a pôrodná asistencia. Predmetu starostlivosť o ženu vo štvorročnej dĺžke štúdia sa venovalo 268 vyučovacích hodín. V dvojročnej dĺžke štúdia to bolo 144 hodín výučby. Vyššie odborné štúdium poskytovalo svojim študentkám 68 vyučovacích hodín gynekologického ošetrovateľstva a 136 hodín pôrodnického ošetrovateľstva. Bakalárska forma štúdia v porovnaní s VOV umožňuje viac teoretických vyučovacích hodín gynekologického ošetrovateľstva a pôrodnej asistencie. Gynekologickému ošetrovateľstvu sa venovalo 84 vyučovacích hodín a pôrodnej asistencii 160 hodín výučby. Môžeme povedať, že pôrodnickému ošetrovateľstvu vo VOV a v bakalárskom štúdiu predmetu pôrodná asistencia, sa venuje dvakrát toľko vyučovacích hodín ako gynekologickému ošetrovateľstvu.

V tabuľke 2 sme uviedli počet vyučovacích hodín teoretického a praktického vyučovania pôrodných asistentiek v externej forme štúdia. Externá forma štúdia prebiehala ako jednoročné pomaturitné kvalifikačné štúdium, vyššie odborné štúdium diplomovanej pôrodnej asistentky v dĺžke dva roky a bakalárske štúdium pôrodnej asistencie tri akademické roky. Keďže ide o sestry a pôrodné asistentky z praxe, počty vyučovacích hodín s porovnaním s denným štúdiom sú nižšie. Rozdiely však vidieť aj medzi jednotlivými formami externého štúdia. Najmenej vyučovacích hodín teórie a praxe predstavuje jednoročné pomaturitné štúdium. Najviac vyučovacích hodín poskytuje bakalárske štúdium v trojročnej dĺžke štúdia, čiže 875 hodín teórie a 1302 praktických vyučovacích hodín. Zo všetkých foriem externého štúdia, bakalárska forma štúdia obsahuje viac hodín praxe, ako samotnej teórie V ročnom štúdiu a vo vyššom odbornom

štúdiu externej formy sa vyučovalo viac hodín teórie, ako praxovalo. Vo všetkých formách štúdia sa vyučovala gynekológia a pôrodníctvo ako samostatné predmety. Pôrodníctvu sa venovalo viac hodín ako výučbe gynekológie. V ročnej forme štúdia a VOV sa vyučoval predmet starostlivosť o ženu, v bakalárskom štúdiu gynekologické ošetrovatelstvo a pôrodná asistencia. Gynekologické ošetrovatelstvo a pôrodná asistencia vo vysokoškolskom štúdiu má viac vyučovacích hodín, ako predmet starostlivosť o ženu v predchádzajúcich formách štúdia.

V **druhom ciele** sme sa zamerali na rozdiely vyučovacích predmetov v praktickej a teoretickej časti vzdelávania pôrodných asistentiek. Tabuľka 3 a 4 nám pomohla dosiahnuť aj druhý cieľ. V tabuľke 3 sme uviedli zoznam povinných vyučovacích predmetov, ktoré sa vyučovali v dennom štúdiu ženských sestier a pôrodných asistentiek. Štvorročné štúdium, ako stredoškolská forma štúdia, obsahuje okrem odborných predmetov aj všeobecnovzdelávacie predmety. Štvorročné a dvojročné štúdium poskytovalo približne rovnaké odborné predmety. V oboch formách štúdia sa vyučovala gynekológia a pôrodníctvo ako jeden predmet, patologická anatómia a patologická fyziológia, somatológia, starostlivosť o ženu, pediatria, vnútorné choroby, neurológia a psychiatria, mikrobiológia, epidemiológia a hygiena, chirurgia, psychológia a pedagogika, zdravotnícka branná výchova, teória a organizácia zdravotníctva, latinský jazyk. Vo vyššom odbornom štúdiu už boli pridané nové medicínske a ošetrovateľské predmety, ktoré sa vo štvorročnom a dvojročnom štúdiu nevyučovali. Išlo o klinickú genetiku a embryológiu, ošetrovatelstvo, ošetrovateľský proces, samotné ošetrovatelstvá v gynekológii, v pôrodníctve, v pediatrii, ošetrovateľské techniky, ošetrovateľský výskum, rodinná výchova a výchova k sexuálnemu životu, analgéria, anestézia a resuscitácia, klinická genetika a embryológia, farmakológia, základy biochémie, biofyziky a rádiológie. Pribudli aj vedy zo sociálnych a iných odborov ako psychológia a pedagogika, komunikácia, základy rétoriky, profesionálna etika, manažment, informatika a ekonomika, právo a legislatíva. Bakalárske štúdium umožňuje vyšší počet vyučovania medicínskych a ošetrovateľských predmetov. S porovnaním vyšším odborným štúdiom, pribudli ešte ďalšie predmety, najmä predmety zamerané na vedomosti z ošetrovatelstva a pôrodnej asistencie. Vyučovacie predmety na seba nadväzujú a poskytujú rozsiahlejšie odborné vedomosti. Vyučovanie poskytuje vedomosti z takých predmetov, ako je neonatológia, embryológia, vyučuje sa proces pôrodnej asistencie, pôrodná asistencia, história pôrodnej asistencie, techniky pôrodnej asistencie a ošetrovatelstva, starostlivosť o novorodenca a dojča, pôrodná asistencia v primárnej starostlivosti.

V tabuľke 4 sme uviedli zoznam povinne vyučovacích predmetov v externej forme štúdia určenej pre ženské sestry. Ročné štúdium, ako pomaturitné kvalifikačné štúdium, poukazuje na najmenší počet vyučovacích predmetov. V tom čase sa jednalo o tzv. rozdielovú maturitu. Vyučovala sa len gynekológia, pôrodníctvo, psychológia ženy a starostlivosť o ženu. Vyššie odborné vzdelanie poskytovalo už množstvo medicínskych a ošetrovateľských predmetov. Jednalo sa diaľkovú dvojročnú formu štúdia. Tam už pribudol ošetrovateľský proces, teórie a modely v ošetrovatelstve, ošetrovatelstvo v primárnej zdravotnej starostlivosti, farmakológia, pediatria, klinická genetika, anesteziológia a intenzívna medicína, onkológia, etika, pedagogika, sociológia, manažment a organizácia zdravotníctva, právo a legislatíva v činnosti pôrodných asistentiek, základy rétoriky v úradnom jazyku. Vysokoškolské štúdium, tak ako v dennom štúdiu, aj v externej forme poskytuje svojim študentkám najširší rozsah vedomostí z ošetrovateľských a medicínskych predmetov. Umožňuje holistický prístup k pacientke. V porovnaní s VOV pribudli ďalšie predmety, ako história pôrodnej asistencie, techniky pôrodnej asistencie a ošetrovatelstva, psychofyzická príprava na pôrod, neonatológia, embryológia, starostlivosť o novorodenca a dojča, pôrodná asistencia a primárnej zdravotnej starostlivosti, patológia, anatómia a fyziológia, mikrobiológia, bakteriológia, virológia, parazitológia, hygiena, preventívne lekárstvo, klinika chorôb, biofyzika, biochémia a rádiológia, rodinná výchova a výchova k sexuálnemu životu. Z porovnávaní študijných plánov sme zistili, že bakalárska forma štúdia poskytuje viac hodín praktického vyučovania a teoretická časť obsahuje viac medicínskych predmetov. Doplňujúcou metódou nášho prieskumu bol pološtruktúrovaný rozhovor s pôrodnými asistentkami. Týmto rozhovorom sme chceli dosiahnuť aj **tretí cieľ** nášho prieskumu, kde sme okrem vzdelania zisťovali a porovnávali kompetencie pôrodných asistentiek v minulosti a súčasnosti. Rozhovor nám poskytlo päť pôrodných asistentiek, ktoré ukončili rôzne formy štúdia a pracovali na rôznych pozíciách pôrodných asistentiek. Jednalo sa o pôrodnú asistentku, ktorá ukončila štúdium ženskej sestry vo štvorročnom štúdiu v roku 1972 a pracovala na pôrodnej sále, pôrodnú asistentku, ktorá ukončila dvojročné štúdium ženskej sestry v roku 1973 a pracovala ako terénna ženská sestra, ďalšia pôrodná asistentka maturovala v roku 1976 a pracovala ako ženská sestra v ambulancii, ďalšou bola pôrodná asistentka absolventkou jednoročného pomaturitného kvalifikačného štúdia a súčasnosti pracuje v neštátnej gynekologickej ambulancii a pôrodná asistentka, ktorá ukončila bakalárske štúdium a pracuje na pôrodnej sále. Z rozhovoru pôrodných asistentiek vidieť, že napreduje nielen lekársky odbor gynekológia a pôrodníctvo, ale aj pôrodná asistencia ako

samotný odbor a jej štúdium. Pôrodná asistentka, ktorá ukončila štvorročné štúdium vtedajšej ženskej sestry, sama poukazuje na to, že v škole prevládala teoretická príprava nad praxou. Keďže na štúdium nastúpila po skončení ZŠ, prax na gynekologicko – pôrodných oddeleniach bola až v treťom ročníku štúdia. Prax prebiehala aj na chirurgickom, internom, detskom a novorodeneckom oddelení. Prax vykonávali aj na ambulanciách. Nízky vek bol hlavnou príčinou, prečo sa štúdium ženských sestier presunulo do nadstavbového štúdia. Pôrodná asistentka, ktorá ukončila štúdium v dvojročnej nadstavbovej forme po maturite, už poukazuje na to, že praxe vykonávali viacej. Absolventka pôrodnej asistencie v bakalárskej forme hodnotí svoje štúdium zamerané skôr prakticky, aj keď bolo veľa teoretických odborných predmetov. Sestra, ktorá ukončila štúdium v jednoročnej forme, hodnotila svoje štúdium len ako doplnenie si odborných teoretických i praktických vedomostí z gynekológie a pôrodnictva. Absolventky, štvorročného, dvojročného aj jednoročného štúdia ženskej sestry, s ktorými sme viedli rozhovor, potrebovali na ukončenie svojho štúdia odvedených 15 pôrodov, až na absolventku bakalárskeho štúdia, kde už samotné štúdium vyžadovalo viac výkonov, aj odvedených 40 pôrodov. Z rozhovoru s terénnou ženskou sestrou sme sa dozvedeli, že aj práca v teréne mala svoj význam. Pôrodné asistentky boli v kontakte s každou tehotnou ženou. Videli v akom prostredí žije, či má vytvorené vhodné podmienky pre dieťa. Ak do poradne niektoré neprišli, pôrodné asistentky ich museli navštíviť doma. Kontrolovali im výšku maternice, postavenie plodu a ozvy plodu. Bol čas sa im individuálne venovať, viesť takzvanú individuálnu psychofyzickú prípravu. Edukovali ich o blížiacom sa pôrode, správnom dýchaní počas pôrodu a neskôr ich poučali o starostlivosti v šestonedelí. Aj keď žijeme v dobe moderných technológií a každá tehotná žena získava nie vždy správne informácie prostredníctvom internetu, predsa je lepšie, ak jej dané informácie poskytuje pôrodná asistentka individuálnym rozhovorom. Myslíme si, že pôrodné asistentky teréne, by boli vítané aj dnes. Z rozhovoru pôrodných asistentiek pracujúcich v ambulancii vidieť, že v minulosti zdravie žien a preventívne prehliadky patrili do starostlivosti štátu a v dnešnej dobe si každý sám zodpovedá za svoje zdravie. Práca pôrodných asistentiek v ambulancii v minulosti a dnes sa veľmi nelíši. Pribudla práca na počítači a jednorazový materiál, čo im uľahčilo prácu. Aj tie činnosti, ktoré by mohli vykonávať pôrodné asistentky, robia lekári (počúvanie oziev plodu, meranie výšky dna maternice). Z rozhovoru s pôrodnými asistentkami o ich kompetenciách sme zistili, že v minulosti neboli zákonom stanovené žiadne kompetencie pôrodných asistentiek a preto vykonávali len to, čo im určil lekár. V dnešnej dobe pôrodné asistentky majú vo vyhláske MZ SR č.

470/2006 zakotvené, že pôrodná asistentka môže samostatne odvieť fyziologický pôrod, vrátane pôrodu s vykonaním episiotómie. V praxi sa však stretávame s tým, že odvádzanie pôrodu v nemocnici ešte stále patrí do rúk lekára, napriek tomu, že pôrodné asistentky majú a poznajú svoje kompetencie.

6.2 Porovnanie výsledkov s inými autormi

Práce, ktoré sa zaoberali takou problematikou ako je naša, nebolo veľa. Prieskumom, ktorý sa zaoberal obsahom vzdelávania pôrodných asistentiek sa zaoberala Ajglová (2005). Vyhodnotením nášho prieskumu a porovnaním s prácou Ajglovej (2005) môžeme povedať, že naše zistenia sú podobné. Vo svojom výskume popisuje, že v roku 1965 prebiehal štvorročný študijný program súčasne s dvojročným. Porovnaním časovej dotácie odborných predmetov a praktického vyučovania oboch študijných odborov, študentky dvojročného štúdia získavali kvalitnejšie vzdelanie v kratšom čase. Študijný program, ktorý bežal od roku 1972 bol určený pre absolventky stredných škôl, mal posilnené hodiny praktickej výučby. *„Dôraz je kladený na praktickú výučbu, ktorá nadväzuje na teóriu“* (Ajglová, 2005, s. 565). Kladom tohto študijného programu je poskytovanie kvalitného vzdelania po skončení strednej školy s maturitou a tým zvýšenie vedomostí a sociálnej úrovne absolventiek. Podobnú prácu s našou, písala Selucká (2010), ktorá zisťovala, či pôrodné asistentky v ČR poznajú svoje kompetencie. Po analyzovaní výsledkov zistila, že z 50 pôrodných asistentiek až 92% pozná svoje kompetencie. Kilíková, Skolodová (2009) však popisuje, že pôrodné asistentky si myslia, že poznajú svoje kompetencie, ale vymenovať ich nevedia. Vyhodnotením nášho prieskumu môžeme povedať, že naše pôrodné asistentky poznajú svoje kompetencie, ale ešte stále pretrvávajú názor lekárov, že vedenie pôrodu patrí im. Problematikou vzdelávania pôrodných asistentiek sa zaoberali aj Andraščíková, Derňárová, Žultáková (2007), ktoré vo svojom výskume poukazujú, že čím bol vyšší stupeň vzdelania, tým respondentky uvádzajú, že dôraz bol kladený skôr na teoretické vedomosti. Z nášho rozhovoru s pôrodnými asistentkami sme zistili, že pôrodná asistentka s ukončeným bakalárskym vzdelaním na otázku „či prevládalo teoretické alebo praktické vyučovanie“ odpovedala, že jej praktické štúdium prevažovalo nad teóriou.

Odporúčania pre prax:

- podporiť pôrodné asistentky, aby kompetencie, ktoré majú zakotvené vo vyhláske aj využívali,
- naďalej podporovať vysokoškolské a postgraduálne vzdelávanie pôrodných asistentiek,
- pokúsiť sa navrátiť pôrodné asistentky do terénu.

ZÁVER

V diplomovej práci sme sa zaoberali históriou vzdelávania pôrodných asistentiek. Vzdelávanie pôrodných asistentiek prešlo v priebehu desaťročí mnohými zmenami. Tieto zmeny vznikali pod vplyvom celospoločenských zmien, rozvojom medicíny, ošetrovateľstva i pôrodnej asistencie. Zamerali sme sa na to, ako sa menilo samotné vzdelávanie pôrodných asistentiek, predtým ženských sestier. Teoretickú časť sme spracovali literárnou metódou i štúdiom archívnych materiálov, ktoré nám umožnili prehľad zákonov a študijných plánov daných študijných odborov. Preštudovaná literatúra nám pomohla stanoviť si cieľ práce. Hlavným cieľom práce bolo zistiť, ako sa menilo vzdelávanie pôrodných asistentiek od školského roku 1965/66 až po súčasnosť. K zisteniu hlavného cieľa sme si stanovili čiastkové ciele. Zisťovali sme, aké sú rozdiely medzi jednotlivými študijnými plánmi v závislosti od druhu vzdelávania, aké sú rozdiely medzi predmetmi v praktickej a v teoretickej časti vzdelávania pôrodnej asistencie. Nakoniec sme zisťovali a porovnávali kompetencie pôrodných asistentiek v minulosti a v súčasnosti. Na dosiahnutie cieľa sme si kládli aj výskumné otázky. Naším predmetom skúmania boli študijné plány študijného odboru ženská sestra, pôrodná asistentka, diplomovaná pôrodná asistentka a súčasné štúdium odboru pôrodná asistencia. Jednotlivé študijné plány sme navzájom porovnávali. Doplňujúcou metódou bol rozhovor s pôrodnými asistentkami, ktoré pracovali a pracujú na pôrodnej sále, v ambulanciách primárnej zdravotnej starostlivosti a pôrodná asistentka, ktorá pracovala v teréne. Ciele, ktoré sme si stanovili na začiatku našej práce, sme dosiahli. Naším zistením bolo, že výchova ženských sestier pod vplyvom mnohých zákonov prešla veľkými zmenami až do podoby dnešného vysokoškolského štúdia pôrodnej asistencie. Terajšie štúdium je na vysokej úrovni a poskytuje svojim študentkám kvalitné vzdelanie prvého, a aj druhého stupňa vysokoškolského štúdia. Obsahuje viac hodín praktického vyučovania. V teoretickom vyučovaní je zaznamenaný rozvoj nových medicínskych predmetov, ktoré umožňujú širší prehľad vedomosti súvisiacich s pôrodnou asistenciou. Veľký dôraz je kladený na celoživotné vzdelávanie pôrodných asistentiek. Pre študentky pôrodnej asistencie sú určené špecifické praktické zručnosti vyplývajúce z nariadenia EÚ. Z rozhovoru s pôrodnými asistentkami sme zistili, ako ony vnímali svoje štúdium a prácu pôrodnej asistentky v minulosti a súčasnosti. Zmenil sa i pohľad na zdravie, pretože v minulosti preventívne prehliadky patrili do rúk štátu a dnes si každý sám zodpovedá za svoje zdravie. Veľkou

chybou asi je, že sa zrušili takzvané terénne ženské sestry. Tie tvorili akúsi spojnicu medzi lekárom a samotnou tehotnou ženou. Boli to tie pôrodné asistentky, na ktoré sa mohli ženy vždy obrátiť a vedeli im poradiť z každej oblasti pôrodnej asistencie v domácom prostredí. Našou prácou sme sa dotkli aj kompetencii pôrodných asistentiek. V minulosti pôrodné asistentky nemali zákonom stanové žiadne kompetencie a tak vykonávali tie činnosti, ktoré im určil lekár. Žiaľ, aj keď dnes vyhláška MZ stanovuje rozsah kompetencii, pôrodné asistentky ich plne nevykonávajú. Ešte stále sa traduje, že i fyziologický pôrod patrí do rúk lekára. Záverom našej práce chceme podporiť pôrodné asistentky, aby využívali svoje kompetencie. Naďalej treba podporovať vzdelávanie pôrodných asistentiek, pretože je to ich celoživotná úloha a pokúsiť sa vrátiť pôrodné asistentky do terénu.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ZDROJOV

ADAMCOVÁ, R. 2001. *História ošetrovateľstva v pôrodníctve. História babičtva* : Kvalifikačná práca. Bratislava : Slovenská postgraduálna akadémia medicíny, 2001. 47 s.

AJGLOVÁ, J. 2005. Vývoj vzdelávania v oboru porodní asistentka od roku 1949 do súčasnosti. In *Teória, výskum a vzdelávanie v ošetrovateľstve*. Martin : Univerzita Komenského v Bratislave, Jesseniova lekárska fakulta v Martine, Ústav ošetrovateľstva, 2005. ISBN 80-88866-32-4.

ANDRAŠČÍKOVÁ, Š. - DERŇÁROVÁ, Ľ. - ŽULTÁKOVÁ, S. 2007. Súčasnú vzdelávanie pôrodných asistentiek z pohľadu vzdelávacej inštitúcie a praxe. In *Molisa 4 : Medicínsko – ošetrovateľské listy Šariša* Prešov : Prešovská univerzita v Prešove, Fakulta zdravotníctva. ISBN 978-80-8068-622-2, 2007, s. 6-11.

ASCHENSCHWANDTNEROVÁ, A. 1996. História a súčasnosť výchovy ženských sestier. In *Zdravotnícke noviny* . ISSN 1335 – 4477, 1996, roč. 1, č. 8, s. 22.

ELIAŠOVÁ, A. 2001. *Manažment prenatálnej starostlivosti v pôrodníckom ošetrovateľstve* : Doktorandská dizertačná práca, Trnava : TU, 2001. 216 s.

ELIAŠOVÁ, A. 2008. *Pôrodná asistancia*. Martin : Osveta, 2008. 104 s. ISBN 978-80-8063-261-8.

FARKAŠOVÁ, D. a kol. 2005. *Ošetrovateľstvo – teória*. Martin : Osveta, 2005. 216 s. ISBN 80-8063-182-4.

FARKAŠOVÁ, D. a kol. 2010. *História ošetrovateľstva*. Martin : Osveta, 2010. 169 s. ISBN 978-80-8063-332-5.

FILLOVÁ, D. - FEDÁKOVÁ, Ľ. - ZAMBORIOVÁ, M. 2008. Podobné bohyni Artemis. In *Sestra a lekár v praxi*. ISSN 1335-9444, 2008, roč. 7, č. 1, s. 28-30.

GALDUNOVÁ, H. – ELIAŠOVÁ, A.- PAŽINKOVÁ, M. 2008. Osobnosť a vzdelávanie pôrodnej asistentky. In *Molisa 5 : Medicínsko – ošetrovateľské listy Šariša* Prešov : Prešovská univerzita v Prešove, Fakulta zdravotníctva. ISBN 978-80-8068-882-0, 2008, s. 47-48.

GÖDÖLLE, J. 2009. *História ošetrovateľstva a ošetrovateľského vzdelávania nitrianskeho samosprávneho kraja* : Diplomová práca, Bratislava : SZU, 2009. 86 s.

HANZLÍKOVÁ, A. 2005. Profesionálne vzdelávanie v ošetrovateľstve. In *Teória, výskum a vzdelávanie v ošetrovateľstve*. Martin : Univerzita Komenského v Bratislave, Jesseniova lekárska fakulta v Martine, Ústav ošetrovateľstva, 2005. ISBN 80-88866-32-4.

KILÍKOVÁ, M. – SKOLODOVÁ, V. 2009. Predpokladom využívania je znalosť. In *Sestra a lekár v praxi*. ISSN 1335-9444, 2009, roč. 8, č. 1 - 2, s. 43-44.

KOLÁŘÍKOVÁ, A. 2003. Vzdelávanie pôrodných asistentiek. In *Sestra*. ISSN 1335-9444, 2003, roč. 2, č. 5, s. 14-15.

KOZIEROVÁ, B. - ERBOVÁ, G. - OLIVIERIOVÁ, R. 1995. *Ošetrovateľstvo I*. Martin : Osveta, 1995. 836 s. ISBN 80-217-0528-0.

KRIŠKOVÁ, A. – MUSILOVÁ, M.- ZÁVODNÁ, V. 1990. História ošetrovateľstva na Slovensku. In *Lemon I*. Martin : Osveta 1990. s. 43. ISBN 80-967818-0-4.

KUTNOHORSKÁ, J. 2010. *Historie ošetřovatelství*. Praha : Grada Publishing 2010. 208 s. ISBN 978-80-247-3224-4.

LEIFER, G. 2004. *Úvod do porodnického a pediatrického ošetrovateľství*. Praha : Grada Publishing 2004. 992 s. ISBN 80-247-0668-7.

MASZTICSOVÁ, G. – KRÁLIKOVÁ, L. 1999. Nech sa pôrod znova narodí. In *Slovenský zdravotník*. 1999, roč. 9, č. 1, s. 8.

Ministerstvo školství v letech 1945 – 1989. [online]. 2006, [cit. 2011-10-23]. Dostupné na internete <http://www.msmt.cz/ministerstvo/160-let-ministerstva-skolstvi-mladeze-a-telovychovy>.

MOROVICSOVÁ, A. 2006. Počiatky inštitucionálnej prípravy pôrodných asistentiek. In *Ošetrovateľstvo a pôrodná asistancia*. ISSN 1336-183X, 2006, roč. 4, č. 1, s. 8-9.

Opis študijného odboru pôrodná asistancia. [online]. 2010, [cit. 2011-10-22]. Dostupné na internete http://www.miniedu.sk/.../Opisy%20odborov/070404_porodna_asistencia_.

PLANK, K. 2003. Postgraduálne vzdelávanie pôrodných asistentiek. In *Sestra*. ISSN 1335-9444, 2003, roč. 1, č. 5, s. 6.

Pôrodná asistancia 2.stupeň. [online]. 2010, [cit. 2011-10-22]. Dostupné na internete http://www.miniedu.sk/data/.../070404porodna_asistencia_100816.rtf.

SELUCKÁ, V. 2010. *Srovnání kompetencí porodní asistentky u nás a v jiné evropské zemi* : Bakalárska práca. Zlín : Univerzita Tomáše Bati, 2010. 64 s.

SIMOČKOVÁ, V. 2005. Dejiny pôrodnej asistencie. In *Sestra*. ISSN 1335-9444, 2005, roč. 4, č. 1, s. 34.

SIMOČKOVÁ, V. – ZÁČEKOVÁ, M. 2006. Historicky prvá koncepcia. In *Sestra*. ISSN 1335-9444, 2006, roč. 5, č. 5 - 6, s. 5.

SLEZÁKOVÁ, Z. 2008. Súčasná možnosti ďalšieho vzdelávania. In *Sestra a lekár v praxi*. ISSN 1335-9444, 2008, roč. 7, č. 1-2, s. 14-15.

Súčasný pohľad na povolanie pôrodnej asistentky v SR. [online]. 2011, [cit. 2011-10-22]. Dostupné na internete http://www.pulib.sk/elpub2/FZ/Zultakova1/pdf_doc/andrascikova.pdf.

Súbor dokumentov svetovej zdravotníckej organizácie pre sestry a pôrodné asistentky (1). 2003. Slovenská komora sestier a pôrodných asistentiek, Vydavateľstvo NOI, Bratislava 2003. 202 s. ISBN 80-967818-5-5.

ŠAGÁT, T. 2004. *Organizácia zdravotníctva.* Martin : Osveta, 2004. 211 s. ISBN 80-8063-143-3.

VAŠINOVÁ, M. - PILKOVÁ, O. 2008. Vzdelávanie a organizácia pôrodných asistentiek v rokoch 1945-1980 na Orave. In *Ošetrovateľstvo a pôrodná asistencia.* ISSN 1336-183X, 2008, roč. 6, č. 1, s. 10.

VRÁNOVÁ, V. 2007. *Historie babictví a současnost porodní asistence.* Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci 2007. 203 s. ISBN 978-80-244-1764-6.

ZAJAC, R. 2006. Koncepcia odboru pôrodnej asistencie. In *Sestra.* ISSN 1335-9444, 2006, roč. 5, č. 5 - 6, s. 16-17.

ZÁVODNÁ, V. 2005. *Pedagogika v ošetrovateľstve.* 2005. Martin : Osveta, 2005. 118 s. ISBN 80-8063-193-X.

ŽIAKOVÁ, K. - BÓRIKOVÁ, I. - TOMAGOVÁ, M. 2011. Kompetencie sestier. In *Sestra a lekár v praxi.* ISSN 1335-9444, 2011, roč. 10, č. 5-6, s. 16-17.

Nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 296/2010 o odbornej spôsobilosti na výkon zdravotníckeho povolania, spôsobe ďalšieho vzdelávania zdravotníckych pracovníkov, sústave špecializačných odborov a sústave certifikovaných pracovných činností.

Vyhláška MZ SR č. 364/2005 Z. z., ktorou sa určuje rozsah ošetrovateľskej praxe poskytovanej sestrou samostatne a v spolupráci s lekárom a rozsah praxe pôrodnej asistencie poskytovanej pôrodnou asistentkou samostatne a v spolupráci s lekárom.

Vyhláška MZ SR č. 470/2006 Z. z., ktorou sa mení vyhláška MZ SR č. 364/2005 Z. z., ktorou sa určuje rozsah ošetrovateľskej praxe poskytovanej sestrou samostatne

a v spolupráci s lekárom a rozsah praxe pôrodnej asistencie poskytovanej pôrodnou asistentkou samostatne a v spolupráci s lekárom.

Zákon NR SR č. 576/2004 Z. z. o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti v znení neskorších predpisov.